

USTAWODAWSTWO REGULACYJNE WYKORZYSTANIA ŚRODKÓW WYSZUKIWANIA OPERACYJNEGO KRAJOWYCH JEDNOSTEK POLICJI W UKRAINIE

Andrey Kryvyi

*Doktorant Wydziału Operacyjno-Śledczego Wydziału nr 2
Instytutu Kształcenia Specjalistów Komendy Kryminalnej Państwowego Uniwersytetu
Spraw Wewnętrznych we Lwowie (Lwów, Ukraina)
e-mail: Babjak_Andrey@ukr.net
ORCID: 0000-0002-0521-1638*

Streszczenie. Wstępna analiza stanu badań prezentowanego obszaru wywiadu naukowego pozwala stwierdzić, że problem wsparcia legislacyjnego w zakresie stosowania operacyjnych środków poszukiwawczych w kontekście zaktualizowanego ustawodawstwa karnego proceduralnego Ukrainy był badany fragmentarycznie przez naukowców i praktyków, ponieważ absolutna większość prac naukowych opublikowanych po Kodeksie karnym z 2012 r. Weszła w życie, dotyczyły cech organizacyjnych i taktycznych stosowania wspomnianych środków w zakresie wykrywania i zaprzestania określonych rodzajów przestępstw, porównań między takimi środkami a cichymi działaniami dochodzeniowymi (poszukiwawczymi), próbami usystematyzowania instrumentów prawnych, które czasowo ograniczają prawa i wolności człowieka. Analiza przepisów prawa krajowego i międzynarodowych aktów prawnych dotyczących stosowania środków poszukiwania operacyjnego przez jednostki Policji Krajowej w walce z przestępczością na Ukrainie. Ustanawia się różnorodność i wiele wektorów aktów prawnych, które bezpośrednio lub pośrednio regulują prawne i organizacyjne zasady stosowania środków poszukiwania operacyjnego. Odrębne przepisy dotyczące regulacji prawnej środków operacyjnych i poszukiwawczych są zawarte w Konstytucji Ukrainy, traktatach i aktach międzynarodowych, kodeksach, ustawach Ukrainy. Rozdrobnienie aktów prawnych, które fragmentarycznie regulują ramy prawne w zakresie stosowania środków operacyjnych i działań poszukiwawczych, negatywnie wpływa na skuteczność wykorzystania wyników uzyskanych w dziedzinie zapobiegania przestępczości, które można rozwiązać poprzez ujednoczenie ich przepisów w celu jednolitego stosowania metod niepublicznych zgodnie z europejskimi standardami prawnymi. Podkreślono znaczenie uwzględnienia precedensów międzynarodowego orzecznictwa w organizacji działań poszukiwawczych operacyjnych przez jednostki Policji Państwowej. Stwierdzono, że skuteczność wsparcia regulacyjnego w zakresie stosowania środków poszukiwania operacyjnego przez jednostki operacyjne Policji Krajowej zależy od zdolności do zjednoczenia pozytywnych czynników towarzyszących praworządności i pokonywania przeszkód oraz kierowania nimi.

Słowa kluczowe: regulacja legislacyjna, operacje aktywność, operacje wyszukiwania, międzynarodowe akty prawne, jednostka operacyjna, policja Krajowa, prawa i wolności człowieka.

LEGISLATIVE SETTLEMENT OF THE OPERATION AND SURVEYING MEASURES OF THE NATIONAL POLICE UNITS IN UKRAINE

Andrey Kryvyi

Postgraduate student of the Department of Operational and Investigative Activity of the Faculty № 2 of the Institute for Training of Specialists for Criminal Police Units of Lviv State University of Internal Affairs (Lviv, Ukraine)

e-mail: Babjak_Andrey@ukr.net

ORCID: 0000-0002-0521-1638

Abstract. The initial analysis of the state of research of the presented area of scientific intelligence allows to state that the problem of legislative support for the application of operational-search measures in the context of the updated criminal procedural legislation of Ukraine was studied by scientists and practitioners fragmentarily, since the absolute majority of scientific works published after the 2012 Criminal Code came into force, concerned organizational and tactical features of the application of the mentioned measures in the detection and cessation of certain types of crimes, comparisons between such measures and silent investigative (search) actions, attempts to systematize legal instruments that temporarily restrict human rights and freedoms. The analysis of the provisions of national legislation and international legal acts concerning the application of operational-search measures by units of the National Police in the fight against crime in Ukraine. Variety and multi-vector of legal acts are established, which directly or indirectly regulate legal and organizational principles of application of operative-search measures. Separate provisions on the legal regulation of operational and search measures are contained in the Constitution of Ukraine, international treaties and acts, codes, laws of Ukraine. The fragmentation of legal acts, which fragmentarily regulate the legal framework for the use of operational and search measures, adversely affects the efficiency of the use of the results obtained in the field of crime prevention, which can be solved by unifying their provisions in order to uniformly apply non-public methods in accordance with European legal standards. The importance of taking into account the precedents of international jurisprudence in the organization of operational and search activities by units of the National Police is emphasized. It is concluded that the effectiveness of regulatory support for the use of operational-search measures by operational units of the National Police depends on the ability to unite and direct the positive factors that accompany the rule of law and to block the obstacles.

Keywords: legislative regulation, search activity, search operations, international legal acts, operational unit, National police, human rights and freedoms.

ЗАКОНОДАВЧЕ УРЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ЗАХОДІВ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УКРАЇНІ

Андрій Кривий

*аспірант кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету № 2
Інституту з підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Львівського
державного університету внутрішніх справ (Львів, Україна)
e-mail: babjak_Andrey@ukr.net
ORCID: 0000-0002-0521-1638*

Анотація. Первинний аналіз стану дослідження представленого напрямку наукової розвідки дозволяє стверджувати, що проблематика законодавчого забезпечення застосування оперативно-розшукових заходів в умовах осучасненого кримінального процесуального законодавства України вивчалася вченими та практиками фрагментарно, оскільки абсолютна більшість наукових праць, оприлюднених після набуття чинності Кримінальним процесуальним кодексом України у 2012 році, стосувалася організаційно-тактичних особливостей застосування згаданих заходів при виявленні та припиненні окремих видів злочинів, проведення порівнянь між таким заходами та негласними слідчими (розшуковими) діями, спроб систематизації правових інструментів, які тимчасово обмежують права і свободи людини. Здійснено аналіз положень національного законодавства та міжнародних правових актів щодо застосування оперативно-розшукових заходів підрозділами Національної поліції у боротьбі із злочинністю в Україні. Встановлено різноманітність та багатовекторність нормативно-правових актів, які безпосередньо або опосередковано урегульовують правові та організаційні засади застосування оперативно-розшукових заходів. Окремі положення щодо правової регламентації оперативно-розшукових заходів містяться в Конституції України, міжнародних договорах та акта, кодексах, законах України. Розрізненість правових актів, які фрагментарно урегульовують правові засади застосування оперативно-розшукових заходів, негативно впливає на ефективність використання отриманих результатів у сфері боротьби із злочинністю, що можна вирішити шляхом уніфікації їх положень з метою однакового застосування негласних методів у відповідності до європейських правових стандартів. Акцентовано на важливості врахування прецедентів міжнародної судової практики при організації оперативно-розшукової діяльності підрозділами Національної поліції. Підсумовано, що ефективність нормативно-правового забезпечення застосування оперативно-розшукових заходів оперативними підрозділами Національної поліції залежить від здатності об'єднувати та спрямовувати позитивні чинники, які супроводжують дії правової норми, і блокувати ті, що перешкоджають.

Ключові слова: законодавче урегулювання, оперативно-розшукова діяльність, оперативно-розшукові заходи, міжнародні правові акти, оперативний підрозділ, Національна поліція, права і свободи людини.

Introduction. Our analysis of the legislative regulation of the legal and organizational application of operational investigative measures (OSM) has revealed a

significant imbalance in the implementation of state policy, in particular in the field of respect for human rights and freedoms, during the conduct of operational and search activities (OSA) units of the National Police. The current legislative support for LDAs, although multifaceted, does not correspond to the realities of the criminal situation in Ukraine, since it does not contain a comprehensive approach to ensuring and regulating modern effective measures to combat crime, and the declared legal institutions are in some cases ineffective and morally obsolete.

The issues of legal and organizational regulation of the use of OSM were investigated by Antonenko O.A. (2014), Babichev O.O. (2009), Bandurka O.M. (2002, 2013), Bilichak O.A. (2009), Bochkovy O.A. (2012), Voitovich N.F. (2012), Voloshin M.A. (2018), Gaydar A.I. (2006), Gangur N.V. (2017), Glushchenko I.V. (2015), Gorbachev O.V. (2018), Gribovsky O.V. (2015), Dashkevich V.A. (2013), Demedyuk T.S. (2011), Doroshenko P.T. (2007), Yermakov P.A. (2002), Eskov S.V. (2007), Zhurova O.M. (2008), Kirichenko O.V. (2015, 2016), Kovalenko A.V. (2004), Kozachenko I.P. (1995), Kondratyuk O.V. (2015), Konyushkov A. (2011), Kopilov A. (2015), Kostenko K.G. (2008), Lepekha O.M. (2017), Litvinenko V.I. (2003), Litvinov M.Yu (2010), Manzhay OV (2010), Mankovsky N. Y. (2016), Matvienko AA (2016), Mishko VV (2013), Nemanov A.Yu. (2012), Nikifor-chuk D. J. (2010), Onofreychuk A.D. (2015), Orlov Y.Yu. (2007)), Penkov S.V. (2017), Quail M. (2013), Pogoretsky M.A. (2005, 2018), Popov S.Yu. (2018), Rybak O.G. (2010), Romanov In O. (2019), Rudey V.S. (2011), Sahakyan M.B. (2009), Servetckiy I.V. (2002, 2006, 2012), Streltsev O.M. (2008), Khankevich A.M. (2015), Kharaberyush I.F. (2006), Chaplinsky K.A. (2003), Hat S.V. (2002), Shinkarenko I.R. (2015, 2016), Shchurat T.G. (2016), Yakimenko G.O. (2006). Of course, this list of researchers who dealt with these issues is not complete. Considering the significant scientific results available in the context of the discussion of the legal issues regarding the regulation and application of the OSM as a legal institute for combating specific types of crime and crime in Ukraine in general and in the absence of a modern complex monographic intelligence on the subject, please note that new criminal procedural legislation by Ukrainian law enforcement agencies and the need to take into account international experience in domestic law the practice we have raised is relevant.

The purpose of the article is to summarize, characterize the provisions of the national legislation regarding the regulation of the use of operative-search measures (OSM) units by the National Police and to propose directions for solving the problem of increasing the efficiency of application of the studied legal institute.

Main part. The achievement of this goal implies a consistent solution of such tasks and to summarize and characterize the legislative support for the legal regulation of the use of OSM by units of the National Police; to formulate conclusions on improving the effectiveness of the fight against crime by improving the legal regulation of the use of OSM.

Taking into account the topic of the research, goals and objectives, the following methods were used, in particular, the method of systematic and structural analysis made it possible to investigate the theoretical nature of the RIA, which was declared in legislative and equivalent legal acts, and was used in the processing and generalization of empirical material regarding the legal settlement OSM; comparative, logico-legal, logical-normative and comparative-legal methods were applied in the process of analysis of legislative and equivalent acts, which regulate the legal and organizational

bases of the application of OSM by units of the National Police and in formulating conclusions on improving the effectiveness of the National Police units in the field the fight against crime; dogmatic method - in disclosure of the content of HMOs; structural and functional method (analysis) was applied to study the legal and organizational foundations of the application of ARP; formal-logical method contributed to the formulation of the conclusions of the study.

The materials of the presented research contain the scientific-theoretical basis, which constitute the scientific works of domestic and foreign specialists in the field of criminal procedural, criminal law, OSM, and other branch legal sciences; normative basis, which is based on the provisions of the Constitution of Ukraine, the Criminal Code of Ukraine, the Criminal Procedure Code of Ukraine, the current legislative and equivalent normative legal acts that determine the criminal-legal, criminal-procedural, operational and search principles of the application of the National Police Department Ukraine; an empirical base based on departmental legal acts and operational documentation of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, the National Police, the Prosecutor General's Office of Ukraine; theoretical basis, which consists of separate provisions for theses, monographs, textbooks and textbooks, collections of scientific articles, materials that are freely available.

Due to political changes, the reform of the law enforcement system is taking place in Ukraine today, which is practically impossible without the modern theoretical achievements of its essence and content. Let's try to summarize and characterize legislative normative-legal acts that directly and indirectly regulate legal and organizational principles of the use of PPE by units of the National Police. The legal basis for the application of OSM is the Constitution of Ukraine, international treaties and acts ratified by Ukraine, codes, laws of Ukraine, etc. Let's look at the main ones in more detail.

Ukraine is a democratic, rule of law state in which a person, his life and health, honor and dignity, integrity and security are recognized as of the highest social value; human rights and freedoms and their guarantees determine the content and orientation of the activity of the state, and the assertion and protection of human rights and freedoms is its main duty (Articles 1, 3 of the Constitution of Ukraine) (hereinafter - the Constitution). All people are free and equal in their dignity and rights; Human rights and freedoms are inalienable and inviolable; citizens have equal constitutional rights and freedoms and are equal before the law (Article 21, first part of Article 24 of the Constitution). The Constitution has the highest legal force and its norms are norms of direct effect; the rule of law is recognized and enforced in Ukraine (Article 8 of the Constitution). The inadmissibility of a person's charge of committing a crime on evidence obtained through illicit means is a guarantee that cannot be limited. The Constitution, while guaranteeing the rights and freedoms of a person, requires him to behave in relation to other persons and the state as a whole, sets appropriate requirements and restrictions. Everyone has the right to respect for his or her dignity, liberty and security of person, everyone is guaranteed the inviolability of housing (Article 28.1 of the Constitution, Article 29.1 of the Constitution). Everyone is obliged to adhere strictly to the Constitution and laws of Ukraine, not to infringe on the rights and freedoms, honor and dignity of other people (part one of Article 68 of the Constitution). Pursuant to Article 34.2 of the Constitution, everyone has the right freely to collect, store, use and impart information, orally, in writing or otherwise, at his or her

choice. However, the exercise of this right may be restricted by law in the interests of national security, territorial integrity or public order to prevent disturbance or crime, to protect public health, to protect the reputation or rights of others, to prevent the disclosure of confidential information, or to maintain authority and impartiality of justice. According to the first and second paragraphs of Article 32 of the Constitution, no one may interfere with his personal and family life except in cases provided for in the Constitution; the collection, storage, use and dissemination of confidential information about a person without his / her consent is prohibited, except in cases prescribed by law and only in the interests of national security, economic well-being and human rights. Confidential information, in particular, includes information about the person (education, marital status, religiosity, health status, date and place of birth, property status and other personal data). It is worth noting that regarding the impossibility of the state bodies to interfere with the personal and family life of a person, as well as without reason to receive personal information, the Constitutional Court of Ukraine emphasized in subparagraph 4.2 of paragraph 4 of the motivating part of the Decision of October 6, 2010 No. 21jur / 2010 in the case of corruption offense and enforcement of anti-corruption laws (*Rishennya Konstytucijnogo Sudi Ukrayiny, 2010*).

Article 31 of the Constitution guarantees to everyone the secrecy of correspondence, telephone conversations, telegraph and other correspondence. Exceptions may only be set by a court in cases provided for by law, with the aim of preventing a crime or finding out the truth during a pre-trial investigation, if other means of obtaining information cannot be obtained. The scientific position of Rudey V.S., which proposes under the legal nature of the constitutional principle of secrecy of correspondence, telephone conversations, telegraphic and other correspondence of criminal justice, to understand the political and legal requirements concerning the protection of a person's right to secrecy of correspondence, telephone conversations, telegraph and other correspondence determine the conditions of lawfulness of its temporary restriction in accordance with the current legislation. The researcher, based on the analysis of the decisions of the European Court of Human Rights (ECtHR) and the legislation of Germany, France and the USA, determined the conditions of limitation of human rights, namely - legality, temporality, exclusivity, validity, definition of goals, grounds and procedures of restriction in national legislation, the availability of judicial protection of unduly restricted individual rights (*Rudey V., 2011, p.15*).

In the legal regulation of both the OSM and the criminal process, there is a clear conflict of rules protecting the rights and freedoms of the individual and the citizen. In particular, there is an unjustified warning about the possibility of violating the rights and freedoms of citizens while limiting the ability of authorized entities to counter crimes, while neglecting the rights and freedoms of persons who have already been criminally influenced by persons who exercise the restriction or prohibition of trafficking substances (*Popov S., 2018, p.7*). The rights and freedoms of a person cannot be restricted in the process of development of the legislation governing OSM; Confirmation of the democratic development of the legislation on crime prevention and counteraction is the need to strengthen the guarantees of human rights and freedoms in such most vulnerable circumstances as the carrying out of ARI... (*Rybak O., 2010, p.1*). At the same time, according to O.V. Bochkova, every crime is a gross violation of the rights and freedoms of citizens, their interests and those of the entire society. In order to restore the violated rights and freedoms, legitimate interests in the criminal procedural

legislation, the necessity and possibility of forced restriction of rights and freedoms of law-abiding citizens is explicitly provided for the detection of crime and the establishment of perpetrators (*Bochkovyj O., 2012, p.1*).

The ECtHR has repeatedly stated in its decisions that the admissibility of evidence is the prerogative of national law and, as a general rule, it is for the national courts to assess the evidence given to them, and that the procedure for the taking of evidence provided for by national law must comply with fundamental rights, namely freedom of the individual privacy, respect for privacy and family life, correspondence, privacy, and the like. The Verkhovna Rada of Ukraine (VRU) legislated the powers of law enforcement agencies to obtain factual data that can be recognized as evidence and which the court assesses as to the legality (admissibility), as well as the competence of prosecutors, who oversee compliance with laws by law enforcement agencies, pre-trial investigation. The collection, verification and evaluation of evidence is only possible in the manner prescribed by law.

The level of regulation of the rights and freedoms of citizens, as well as the forms of their restriction at the legislative level, are not adequate to the real operative-search environment. The legal regulation of these measures is incomplete and contradictory, which is related to the proceduralisation of the OSM, which is an objective trend of time (*Bochkovyj O., 2012, p.10*). On the other hand, a significant prerequisite for the proper functioning of society, effective activity of state, public organizations and structures, ensuring the realization of human rights, freedoms, fulfillment of their duties, reliable protection of the legitimate interests of individuals and legal entities is the problem of legality - one of the central state-legal theory (*Gajdar A., 2006, p.10*).

In accordance with the above, according to the provisions of Art. 55-56 of the Constitution, everyone is guaranteed the right to challenge in court the decisions, actions or omissions of state authorities, local self-government bodies, officials and officials. Everyone has the right to seek the protection of their rights with the Ombudsman. The guarantee of respect for the rights and freedoms of citizens during the execution of the RIA and the pre-trial investigation is the prosecutor's supervision over their implementation. Thus, according to paragraph 4 of Part 1 of Art. 121 of the Constitution, the prosecutor's office is entrusted with the function of supervising the observance of laws by law enforcement bodies, investigations, and pre-trial investigation.

Courts of general jurisdiction are vested with significant powers to uphold and protect human rights. In particular, Article 124 of the Constitution stipulates that justice in Ukraine is exercised exclusively by the courts. At the same time, the courts not only ensure the human right to judicial protection, but also resolve the issue of the application of RBD (Article 8 of the Law of Ukraine "On Operational Investigation Activity"), measures of ensuring criminal proceedings (Article 131 of the CPC of Ukraine) and conducting are not public investigations actions (NPIA) (Article 246 of the CPC of Ukraine).

It is difficult to briefly describe the role of the Criminal Code of Ukraine (Criminal Code of Ukraine) (*Kryminalnyj code of Ukrayiny, 2001*) and the Criminal Procedure Code of Ukraine (CCP of Ukraine) (*Kryminalnyj proceduralnyj code of Ukrayiny, 2012*) in the protection of public relations and their relationship with OSM. We emphasize that the OSM is aimed at the detection and termination of crimes,

warehouses and responsibility for which are established by the Criminal Code of Ukraine, and the materials of the OSM can be used as reasons and grounds for opening criminal proceedings and conducting pre-trial investigation, which is governed by the provisions of the CPC of Ukraine. The adoption of the CPC of Ukraine in 2012, according to many Ukrainian law enforcement, judicial and scientific practitioners, is a significant historic step toward building a democratic state of law. However, despite the generally positive comments, the current CCP of Ukraine has challenged the ambiguity of practitioners and scholars. At the same time, the CCP of Ukraine is organically connected with the operative-search legislation and introduces fundamental changes not only in the criminal justice system, but also in the procedure of organizing and carrying out RBDs, which is of particular relevance in the context of developing effective measures to combat crime (*Onofrejchuk A., 2015, p.1*). ORDs and unspoken investigative actions (NSRF) are homogeneous by organizational and legal criteria, but differ mainly in legal status and subject composition, since in RWFs the carrying out of SRFs can be carried out only by authorized operational units, and the NSRF by an investigator, prosecutor, prosecutor their mandate-authorized operational unit (*Pryadko V., Komarnyczka O., 2014*).

The collection, storage, use and dissemination of information about the private life of an individual without his or her consent shall not be permitted, except in cases specified by law, and only in the interests of national security, economic well-being and human rights (paragraph two of Article 302 of the Civil Code of Ukraine) (*Cyvilnyj code of Ukraine, 2003*). According to the provisions of the Civil Code of Ukraine, the content of the right to privacy and family life, as a type of personal non-property right, is that the individual freely, at his own discretion, determines his behavior in the sphere of his private life and the possibility of acquaintance with him by other persons. and has the right to maintain the secrecy of his personal life (Articles 270, 271, 301). An individual may not relinquish his personal non-proprietary rights and may not be deprived of those rights (part three of Article 269 of the Civil Code of Ukraine). The personal life of an individual is his or her behavior in the sphere of personal, family, domestic, intimate, sociable, professional, business and other relations outside the social activity, which is carried out, in particular, while performing the functions of the state or local self-government bodies.

Family life means personal property and non-property relations between spouses and other family members based on the principles set out in the Family Code of Ukraine: each person has the right to respect for his or her family life (Article 4 (4)); no one may interfere with his family life except in the cases established by the Constitution of Ukraine (Article 5, paragraph 5); regulation of family relations is carried out taking into account the right to privacy of their participants, their right to personal freedom and inadmissibility of arbitrary interference with family life (Article 7, part four) and other (*Simejnyj kodeks Ukrayiny, 2002*).

In accordance with the provisions of the Constitution of Ukraine (Article 9), international treaties ratified by the VRU are part of the national legislation of Ukraine. Let us analyze the provisions of international legal acts in terms of regulating the legal possibility of temporarily restricting human rights in the context of the fight against crime by silent methods of operational work of law enforcement agencies. It is well known that the basis for international legal protection of human rights is the Universal Declaration of Human Rights (*Zagalna deklaraciya prav lyudyny, 1948*), which states

that everyone has the right to life, liberty and security of person (Art. 3); no one shall be subjected to torture or to cruel, inhuman or degrading treatment or punishment (Article 5); no one may be subjected to arbitrary arrest, detention or expulsion (Article 9); no one may be subjected to unjustified interference with his or her personal and family life, to unreasonable encroachment on the inviolability of his home, the secrecy of his correspondence, or his honor and reputation. Everyone has the right to the protection of the law against such interference or encroachment (Article 12); in the exercise of their rights and freedoms, each person shall be subject only to such restrictions as are prescribed by law solely for the purpose of ensuring the due recognition and respect of the rights and freedoms of others and ensuring the just requirements of morality, public order and general well-being in a democratic society (Article 29 § 2).) (*Zagalna deklaraciya prav lyudyny, 1948*).

The Declaration of Fundamental Principles for Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, adopted by UN General Assembly resolution 40/34 of 29 November 1985, obliges to promote the compliance of judicial procedures with the needs of crime victims by taking measures to minimize the nuisance of victims and protect their lives. when necessary and to ensure their safety, as well as the safety of their families and witnesses on their part and their protection against intimidation and retaliation (*Deklaraciya osnovnyh pryncypiv pravudyya dlya zhertv zlochyniv i zlovzhyvannya vladoyu, 1985*).

The Naples Political Declaration and the Global Plan for Action Against Organized Transnational Crime, adopted by United Nations General Assembly resolution 49/159 of 23 December 1994, make recommendations to encourage members of criminal organizations to cooperate and give evidence, including adequate programs and advocacy programs. families and - within the limits set by national laws, the mitigation of punishment for them in the event of their cooperation in the course of criminal proceedings (*Neapols politychna deklaraciya and Globalnyj plan dij proty org anizovanoyi transnacionalnoyi zlochynnosti, 1994*).

In the Convention against Transnational Organized Crime, Art. 2 regulates the issue of controlled delivery, and in item 1 of Art. 20 states - "Where the fundamental principles of its domestic legal system so permit, each State Party shall, to the extent possible and under the conditions laid down in its domestic law, take the necessary measures to allow the proper use of controlled supplies, and in cases where it considers it appropriate to use other specific investigative techniques, such as electronic surveillance or other forms of surveillance, as well as agent operations, by its competent authorities in its territory for the effective and the fight against organized crime" (*Konvenciya proty transnacionalnoyi organizovanoyi zlochynnosti, 2000*).

Another important document is the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, which proclaims that everyone has the right to liberty and security of person. No one shall be deprived of his liberty except in cases established by the Convention and in accordance with the procedure laid down by law (Article 5); everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence (Part 1 of Article 8). The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms stipulates that everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence; public authorities may not interfere with the exercise of this right except where the intervention is carried out by law and is necessary in a democratic society for the benefit of the national and public

security or economic well-being of the country, for the prevention of riots or crime, for the protection of health or morality or for the protection of the rights and freedoms of others (Article 8) (*Konvenciya pro zahyst prav lyudyny i osnovopolozhnyh svobod, 1950*).

The Convention specifies the legitimate grounds for a State's interference with a person's use of the rights (including the use of operational (special) equipment in the framework of investigative and / or silent criminal proceedings) is justified: when the intervention is carried out by law (the intervention must be in accordance with the law in force) the law, that is, the admissibility, grounds (conditions) and the procedure for holding such an event must be provided by applicable regulations, which are accessible to the public; provided for in certain secret instructions, and provides for the possibility of the infringed person to challenge the measures taken by the competent public authorities and necessary in a democratic society (that is, the law must contain a provision that the measure involves a restriction of citizens' rights may only be carried out to the extent necessary for the security of democratic institutions, and may be carried out under the exceptional conditions required in a democratic society; in the interests of national and public security or the economic well-being of the country for the prevention of riots or crimes, for the protection of health or morals or for the protection of the rights and freedoms of others (Part 2 of Article 8)) (*Konvenciya pro zahyst prav lyudyny i osnovopolozhnyh svobod, 1950*).

The International Covenant on Civil and Political Rights states that no one shall be subjected to arbitrary or unlawful interference with his personal and family life, to arbitrary or unlawful encroachments on the integrity of his home or the secrecy of his correspondence or unlawful encroachments on his honor and reputation (Article 17 § 1) (*Mizhnarodnyj pact pro gromadyanski i politychni prava, 1966*). The national regulation of a person's right to freely collect, store, use and impart information is in accordance with the provisions of the said act, which stipulates that everyone has the right to express his or her views freely; this right includes the freedom to seek, receive and impart any information and ideas, regardless of frontiers, whether orally, in writing or by means of print or artistic expression or by any other means of your choice (*Article 19, paragraph 2*). The International Covenant on Civil and Political Rights states that no one shall be subjected to arbitrary or unlawful interference with his personal and family life, to arbitrary or unlawful encroachments on the integrity of his home, or to the secrecy of his correspondence or unlawful encroachments on his honor and reputation (Article 17). (*Mizhnarodnyj pact pro gromadyanski i politychni prava, 1966*).

The Code of Conduct for Law Enforcement Officials (Code of Conduct for the Law Enforcement Officers, 1979) establishes the duty of the law enforcement officer to respect and protect human dignity and to uphold and protect human rights against others.); confidential information received by law enforcement officials shall be kept confidential unless otherwise required by the performance of duties or the demands of justice; it is advisable to exercise extreme caution when storing and using such information that is disclosed only for the performance of duties or for justice. Any disclosure of such information for any other purpose is wholly unlawful (Art. 4) (*Kodeks Povedinky posadovyh osib z pidtrymannya pravoporyadku, 1979*).

The Council of the European Union resolution "On law enforcement requests regarding public telecommunications networks and services" outlines issues related to access to telecommunications, communications information, conditions of such access,

specifies the features of the intercepted product and security of interception; defines general rules for access to information about the subject of interception, access to multiple and simultaneous interception; general principles for ensuring the reliability of the interception points are formed and services are provided for encrypting the information received. It is noted that, in accordance with national law, all types of telecommunications may be intercepted and / or searched during the investigation (*Pro operatyvni zapyty pravooxoronyh organiv stosovno gromadskyyh telecommunicationh merezh ta poslug, 2001*).

In accordance with the Resolution of the Council of the European Union on the Lawful Interception of Telecommunications, the requirements of the Member States to ensure their legal interception of telecommunications have been defined; provided that they are subject to national law and should be interpreted in accordance with the relevant national policy; law enforcement agencies must have access to all telecommunications that are being transmitted or transmitted, to and from the number or other identifier of the target service used by the interception entity; access to communication information issued for processing; the ability to constantly monitor the interception of telecommunications in real time; communication information should also be transmitted in real time; in case the communication information cannot be accessed in real time, this information should be available as soon as possible after the call is completed; that the interception be carried out so that neither the object of the interception nor any other unauthorized person is aware of any changes made to comply with the interception order; first of all, the functioning of the target service must appear unchanged to the interceptor; that the interception is designed and implemented in such a way as to prevent unauthorized and improper use and to protect the information related to the interception; on the basis of a legitimate request and prior to the execution of the interception, inform: (a) the identity of the subject of the interception, the service number or other identification identifier; (b) information on the services and functions of the telecommunications system used by the interception entity and provided by the network operators / service providers; (c) information on the technical parameters of transfer to law enforcement inspection posts; to enable network operators / service providers to intercept as quickly as possible (in urgent cases within hours or minutes) (*Pro zakonne perehoplennyya telekomunikacij, 1995*).

Consider the rules of national law governing the use of OSM as a legal institution for combating crime. Article 23 of the Law of Ukraine "On the National Police" provides for measures to be taken to identify criminal offenses (*Pro Nacionalnu policiyu, 2015*). The same provision is duplicated in Part 4 of the Provisions on the National Police (*Pro zatverdzhennyya Polozhennyya pro Nacionalnu policiyu, 2015*). In accordance with the provisions of the Law of Ukraine "On the National Police", the rule of law and respect for human rights and freedoms are fundamental principles of police activity (Articles 6, 7). Restriction of human rights and freedoms is allowed solely on the grounds and in the manner determined by the Constitution and laws of Ukraine, as is strictly necessary and to the extent necessary for the performance of police tasks (Part 2 of Article 7). the implementation of measures restricting human rights and freedoms should be stopped immediately if the purpose of such measures is achieved or there is no need for their further implementation (Part 3, Article 7) (*Pro Nacionalnu policiyu, 2015*).

We will separate the Law of Ukraine "On the organizational and legal bases of the fight against organized crime", which according to the provisions of Article 5 to the

system of state organs that fight against organized crime, referred to the bodies of the National Police (paragraph "a" part 3 of the said Law), but the latter do not have any of the powers provided by this Law, but only in accordance with Art. 16 of the Law, they were denied the opportunity to cooperate with the prosecution authorities, the Security Service of Ukraine in the fight against organized crime and the obligation to provide the latter with up-to-date information (Article 16, Section 6 of the Law). At the same time, the aforementioned law expanded the legal capacity of operational units, in particular the Security Service of Ukraine, to use operational-technical measures (OTM) in combating crime. Yes, in Art. 15 special units of the Security Service of Ukraine are granted the right to use OTM in the cases and in the order stipulated by the Law of Ukraine "On Operational Investigation Activities" and the CPC of Ukraine. Accordingly, factual findings obtained by the use of technical means can be used as evidence in criminal proceedings (*Pro organizno-pravovi osnovy borotby z organizovanoyu zlochyinnistyu, 1993*).

All in essence, the Law of Ukraine "On Operational Investigation Activities" is devoted to the regulation of PPAs, in particular Art. 6, which defines the grounds of the OSM, in Art. 7 provides for the responsibilities of the units, and in Art. 8 - rights of subdivisions regarding the purpose of carrying out the PPA, Art. 9 guarantees of legality during the implementation of the OSM are specified in specifying the conditions for the application of the OSM (*Pro operatyvno-rozshukovu diyalnist, 1992*).

Art. 5 of the Law of Ukraine "On Counterintelligence" obliges law enforcement agencies, within the limits defined by the laws of Ukraine and other legal acts, to assist the bodies and units of the Security Service of Ukraine in conducting counterintelligence activities in the interests of national security (*Pro kontrozvidualnu diyalnist, 2002*).

The Law of Ukraine "On Measures to Combat Illicit Trafficking in Drugs, Psychotropic Substances and Precursors and Abuse Them" defines the content of controlled posture (as a method of identifying sources and channels of illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors, persons involved in this) (Art. 4); the content of the operational procurement (as operations to acquire drugs, psychotropic substances or precursors to obtain evidence of criminal activity) (p. 5) (*Pro zaxody protydyi illegalnomu obigu narkotychnyx zasobiv, psyxotropnyx rehovyni precursoriv ta zlovzhvannya nymy, 1995*).

Laws of Ukraine "On ensuring the safety of persons taking part in criminal proceedings" and "On the state protection of court and law enforcement officers" authorize operational units to use means of control and listening to telephone and other negotiations, sound recording, visual surveillance and establish a system of special measures. the protection of court staff and law enforcement agencies from obstacles to the performance of their statutory duties and the exercise of the rights conferred on them, as well as from encroachments and the life, health, housing and property of these persons and their close relatives in connection with the employment of these workers (*Pro zabezpechennya bezpeky osib, yaki berut uchast u kryminalnomu sudochynstvi, 1993, st. 7; Pro derzhavnyj zahyst pracivnykiv sudu i pravohoronnyh organiv, 1993, st. 8*).

Art. 25 of the Law of Ukraine "On the Prosecutor's Office" stipulates that the prosecutor supervises the observance of laws by law enforcement agencies, inquiries, pre-trial investigation, while exercising the rights and fulfilling the duties provided by the Law of Ukraine "On Operational Investigation Activities" and the CPC of Ukraine (*Pro Procurator's Office, 2014*). In the context of our study, we emphasize that without

the consent of the prosecutor, it is impossible to conduct any RBMs, the permission of which is granted by the court, as well as controlled and operative procurement, controlled delivery, and the decision on organizing the RBP by the decision of the head of the operational unit, the initiator of operational development. to notify the prosecutor in writing, who is authorized to check the lawfulness of such a decision and, if necessary, to cancel the said decision.

The Law of Ukraine "On the Procedure for Compensation of Damage Caused by a Citizen by Illegal Actions of Bodies Performing OSM, Pre-trial Investigation, Prosecutor's Office and Court" regulates the issue of compensation for damage caused to citizens in the course of unlawful use of OSM

(*Pro poryadok vidshkoduvannya shkody, zavdanoyi gromadyani novi nezakonnymy diyamy organiv, shho zdijsnyuyut operatyvno-rozshukovu diyalnist, organiv dosudovogo rozsliduvannya, prokuratury i sudu, 1994*). In addition to compensation for material and non-pecuniary damage to citizens, if such acts have caused material harm to the rights, freedoms and interests of these citizens or the state or public interests, they may bring criminal penalties to employees who carried out measures using special equipment. In this case, officials may be held criminally responsible for the relevant articles of the Criminal Code of Ukraine.

In their activities, OSM entities undoubtedly take into account the provisions of the Law on Banks and Banking, which, for example, regulates the procedure for disclosing banking secrecy (*Pro banky i bankivsku diyalnist, 2000*). The rules of this law are taken into account by the entities of the BID when organizing the BIR in banking institutions.

According to the provisions of the Law of Ukraine "On Access to Public Information", information holders of confidential information may disseminate it only with the consent of persons who have restricted access to information, and in the absence of such consent, only in the interests of national security, economic well-being and rights. human rights (part 7 of Article 7) (*Pro access to publicnomyi informaciyi, 2011*).

The Laws of Ukraine "On Information" and "On State Secrets" partially regulate certain aspects of the use of information obtained in the course of ARI. Thus, according to the provisions of the Law of Ukraine "On Information" personal data is classified as confidential information. Confidential information may be disseminated at the request (consent) of the person concerned in the manner prescribed by him or her in accordance with the conditions stipulated by him, as well as in other cases stipulated by law (part two of Article 21 of the Law of Ukraine "On Information"). This act does not allow the collection, accumulation, use and dissemination of privacy information, which can only be realized by court decision. It also regulates restrictions on information relating to the privacy of citizens and solely in the interests of national security, territorial integrity or public order, to prevent disturbance or crime, to protect public health, to protect the reputation or rights of others, to prevent disclosure of information obtained in a confidential manner or to maintain the authority and impartiality of justice (*Pro informaciyu, 1992*). The Law of Ukraine "On State Secrets" defines the features of the secrecy and declassification of material carriers of classified information obtained as a result of the application of the ARZ (Article 1 of the Law) (*Pro derzhavnu tayemnycyu, 1994*). The Law of Ukraine "On Information" defines the basic principles of information relations, among which, in the context of our research, we will select the

principle of lawfulness of receiving, using, disseminating, storing and protecting information; and the protection of the individual against interference with his or her personal and family life (Article 2). The law stipulates that the exercise of the right to information must not violate public, political, economic, social, spiritual, environmental and other rights, freedoms and legitimate interests of other citizens, rights and interests of legal persons (Article 5); the right to information may be restricted by law in the interests of national security, territorial integrity or public order, to prevent disturbance or crime, to protect public health, to protect the reputation or rights of others, to prevent the disclosure of confidential information, or to maintaining the authority and impartiality of justice (Part 2, Article 6); it is not allowed to collect, store, use and disseminate confidential information about a person (data on his / her nationality, education, marital status, religious beliefs, health status, as well as address, date and place of birth) without his / her consent, except in cases specified by law, and only in the interests of national security, economic well-being and the protection of human rights (Part 2 of Article 11) (*Pro informaciyu, 1992*).

Court precedents, to which scholars refer to ECtHR decisions, are part of the system of national legal regulation for the use of ORs (ed. - on the example of conducting audio, video control of a person and audio, video control of a place) (*Serdyuk A., 2019, p.8*). Therefore, the Law of Ukraine “On the Enforcement of Judgments and the Practice of the ECtHR Determines General Measures in Connection with the Enforcement of ECtHR Decisions” (*Pro vykonannya rishen ta zastosuvannya praktyky Yevropejskogo sudu z prav lyudyny, 2006, 13*). According to Article 13.1 of the Law, “measures of a general nature shall be taken to ensure that the State (av. - Ukraine) complies with the Convention violations established by the Decision, to ensure the systemic deficiencies underlying the violations found by the Court and to eliminate the grounds for the application to the Court of Justice against Ukraine caused by a problem which has already been the subject of consideration in the Court ” (*Pro vykonannya rishen ta zastosuvannya praktyky Yevropejskogo sudu z prav lyudyny, 2006*). Thus, Article 17 of the said Law provides that the courts shall apply the Convention and the case-law of the Court as a source of law when considering cases. Without prejudice to the possibility of applying directly the provisions of the Convention (since in accordance with Article 9 of the Constitution of Ukraine, existing international treaties, the consent of which has been granted by the Verkhovna Rada, are part of the national legislation), it is considered that in accordance with part 4 of Article 9 of the CPC of Ukraine, if the provisions of this Code (CCP) contradict an international treaty, the consent of which has been given by the VRU, the provisions of the relevant international treaty of Ukraine (*Solotkyj S.*) shall apply.

According to Art. 46 of the said Convention, the ECtHR decisions are binding on States, which is confirmed in national law by the provisions of Part 1, Art. 2 of the Law of Ukraine of February 23, 2006 “On Enforcement of Judgments and Application of ECtHR Practice” (*Pro vykonannya rishen ta zastosuvannya praktyky Yevropejskogo sud z prav lyudyny, 2006*). Here are examples of court cases that are directly related to the subject matter of the study. The ECtHR found that secret surveillance violated a person's privacy (*Klass v Germany, 1984*). One of the social aspects of privacy is the freedom to connect with others; the concept of "private life" also covers the physical and moral integrity of a person, including his or her sex life (*X and Y v Netherlands, 1985*). The ECtHR broadened the concept of a person's private life by taking him beyond the

boundaries of his personal life, which encompassed the protection of personal data and the right to privacy, and included that person's right to establish and maintain relations with others (*Niemietz v Germany, 1992*). Gathering and using information about a person without his or her consent is an intrusion into his or her private life. This rule covers both official censuses (*X v UK, 1982*) and obtaining his / her fingerprints and taking pictures during the investigation (*Murray v UK, 1994*). Interference with the rights of a person under Article 8, paragraph 1, of the said Convention by collecting information thereon shall be justified on the grounds provided for in Article 8, paragraph 2, of the same Convention. The collection of information is justified does not mean that the storage and use of such information will not be a violation. For example, fingerprints obtained during the investigation of a crime should be eliminated with the removal of suspicion of guilt (*Friedl v Austria, 1995*). The state has the right to regulate certain aspects of the exercise of the freedom of sexual relations, as a component of a person's private life, in order to protect public morality (*Modinos v Cyprus, 1993*). The ECtHR pointed to the need for changes in Ukrainian legislation in the *Volokhi v. Ukraine* case, noting that the issue of monitoring a person does not clearly define its boundaries and conditions, and does not provide sufficient safeguards against abuse (*Voloha proty Ukrayiny, 2006*). In *Delcourt v. Belgium*, of 17 January 1970, the ECtHR stated that the general requirements of justice set out in Art. 6, apply to proceedings in all forms of criminal prosecution, from the simplest to the most complex. It is not in the public interest to justify the use of evidence obtained as a result of police incitement. There is no reason to believe that without the intervention of agents, the crime would have been committed. Such interference and its use in questionable criminal proceedings meant from the outset that the applicant was finally deprived of the right to a fair trial. Accordingly, there was a violation of Art. 6 § 1 of the Convention (Milyutin A. Ye.). The *Sepil v. Turkey* case no. 17711/07 concerns the criminal prosecution of the illicit sale of narcotic drugs, which was discovered and liquidated by carrying out a vicious measure against him, which was allegedly verified, was provocative. In determining whether there has been a violation of Article 6 § 1 of the European Convention in connection with the provocation of a crime, the ECtHR assesses the situation, first, of the presence of signs of inciting a person to commit a crime by law enforcement officers (material aspect) and, second, adherence to the positive obligations of the state to properly consider a person's statement about his or her inclination to commit a crime by law enforcement officers (procedural aspect). According to the ECtHR, the provocation of a crime essentially occurs when law enforcement officials are not limited primarily by passively establishing the circumstances of a possible crime to a person in order to gather relevant evidence and, where appropriate, to hold him accountable, and to incite that person to prosecute. . In determining whether law enforcement officers have confined themselves predominantly to passively establishing the circumstances of a possible crime, the ECtHR considers two factors: the existence of grounds for appropriate action and the role of law enforcement officers in the commission of the crime. The ECtHR recognizes, on the proper grounds for the implementation of the abovementioned measures, specific and sufficient factual evidence indicating that a person may have committed a crime. With regard to the role of law enforcement officers in the commission of a crime, the ECtHR considers the time when they take the appropriate action to determine whether they have "joined" or committed a crime that the person has already committed without any involvement on their part. In the absence

of clear evidence from the party that the provocation did not in fact take place, the duty to consider the person's statement about the provocation carried out in relation to her, to establish the relevant factual circumstances of the case and to ascertain whether its signs are evident, is to be borne by the national court. Thus, the provocation of a crime in the sense that it is prohibited by Article 6 § 1 of the European Convention takes place when there are no grounds for taking appropriate action, law enforcement officials are not limited to passive investigations, or national courts neglect the positive obligations outlined above. In the present case, first, the ECtHR refused to accept as offered by the Turkish authorities evidence of the grounds for conducting a test purchase against the applicant, the fact that he had previously been held responsible for the possession, use and sale of drugs and at the time of the unspoken event concerning he was in possession of a detention order in connection with his conviction in the use of illegal drugs. The ECtHR made such a decision, since all this became known to the Turkish authorities after the applicant's detention on the basis of the indirect operation conducted against him and, accordingly, could not form the basis of the decision to carry out the operation. In the present case, the ECtHR also noted that the storage and use of narcotic drugs were not similar to their sales, for which a test purchase had been conducted. However, it should be noted that, as mentioned above, the applicant was also previously involved in the sale of narcotic drugs. The Turkish authorities also referred to the applicant's finding of more narcotic drugs than the one offered by law enforcement officers to buy from him as part of an unspoken event. In response, the ECtHR noted the applicant's recognition, made immediately by him, that he himself had been using a drug he had purchased as part of a test purchase, periodically buying it from another person (*Anishhak O.*). Therefore, we conclude that a crime initiative should only originate from the object to which the RIA is applied and not from a law enforcement officer, otherwise inciting or involving a person to commit a crime for the purpose of further exposing him or her the moment of committing a crime there is no intent to commit an illegal activity, should be qualified as a provocation of a crime. This conclusion shows the importance and obligation of taking European jurisprudence into account when organizing the use of ORPs in combating crime in Ukraine. The term "housing" in the interpretation of the ECtHR means mainly the place where a person resides on a permanent basis. The term may also extend to a place where the person has a firm intention to live (*Gillow v UK, 1986*). The scope of the ECtHR concept has been expanded to include part of the premises related to a person's professional activity, including offices, since certain professional activities can be carried out with equal success both in a person's private home and in his office or commercial premises (*Niemietz v Germany, 1992*). Any deliberate interference by the State with the secrecy of correspondence (internationally, this term also covers correspondence, telephone conversations and electronic communications) must be justified on the grounds provided for in Article 8, paragraph 2, of the Convention. Where freedom of communication depends on public servants (correspondence of prisoners), the actions of the state are particularly carefully analyzed by the Court (*Boyle v UK, 1985; Grace v UK, 1989*). The ECtHR has determined that the law should sufficiently clarify the scope of any discretion exercised by the competent authorities and the means of its application, respecting the legitimate purpose of these measures in order to provide the individual with sufficient protection against arbitrariness (*Malone v United Kingdom, 1984*).

Without timely disclosure and awareness of the legal problems of setting up

information networks, it is impossible to use RBMs in a fully legal plane, and therefore an effective fight against crime. The analysis of the relationship between the technical parameters of the network and the national legal framework is a major step in the development of effective mechanisms to combat crime through the use of RBMs. The Law of Ukraine "On Telecommunications" stipulates that withdrawal of information from telecommunication networks is prohibited, except in cases provided by law (Article 9); that telecommunication operators, regardless of ownership, primarily make available on a contractual basis the resources of their networks to the state system of government communications, the national system of confidential communications, to emergency authorities, security, defense, the National Police, the National Anti-Corruption Bureau Ukraine, the State Bureau of Investigation in due course (Article 27); obligation to provide telecommunication services to the units of the Ministry of Defense of Ukraine, the Security Service of Ukraine, the State Bureau of Investigation, the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine, the External Intelligence Service of Ukraine, the State Service for Special Communications and Information Protection of Ukraine, the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, the National Police, the Central executive body providing the formation and implementation of the state tax and customs policy, the central executive authorities providing forming and implementing public policy in the areas of civil protection, fire and technological safety, protection of state borders (art. 39) (*Pro telekomunikaciyi, 2003*). The Law of Ukraine "On Information Protection in Information and Telecommunication Systems" defines the general principles of access to information in the system (Article 4), the relationship between the system owner and the user (Article 6), the conditions of information processing in the system (Article 8) (*Pro zahyst informaciyi v informatsionno-telecommunicationh systemah, 1994*). The Law of Ukraine "On Personal Data Protection" establishes a prohibition on the dissemination of personal data without the consent of the data subject or his authorized person. Therefore, it is forbidden to process data about an individual, which is confidential information, without his consent, except in cases specified by law, and only in the interests of national security, economic well-being and human rights. When conducting ORDs and pre-trial investigations, operational units must consider the legal prohibition on processing personal data on racial or ethnic origin, political, religious or ideological beliefs, membership in political parties and trade unions, criminal convictions, criminal convictions, and data , sexual life, biometric or genetic data, except in cases where processing of personal data relates to court sentences, search or counterintelligence tasks and the exercise of powers by the public authority within the limits of its powers established by law (Part 6 of Article 6, Paragraph 7 of Part 2 of Article 7) (*Pro zahyst personalnyh danyh, 2010*).

Due to the limited regulatory scope of the study, we have summarized and fragmented only a part of those regulatory acts that regulate the use of OSM by the subjects of OSM, in particular, units of the National Police. Of course, the author of the study does not dismiss the important role of other legal acts that were not mentioned in the article.

Conclusions. Issues of legislative support for the use of OSM in the context of the updated criminal procedural legislation were investigated by scientists and practitioners fragmented, since the absolute majority of scientific works published after the entry into force of the CPC of Ukraine in 2012 concerned organizational and tactical features of the application of ORZ in the detection and termination of individual crimes

OSM and unspoken investigative actions UIIA, attempts to systematize OSM.

The unbalance of the law governing the OSM, mostly its internal contradiction, the accumulation of legal rules, lack of knowledge of operational units, and sometimes neglect of the ECtHR decisions (in criminal proceedings on the basis of agent-operative and silent police work) is the whole of the law. nihilism, which offsets the expected results of the fight against crime. In order to provide lawful and objective opportunities for the protection of their rights to a person and citizen in a timely manner, the introduction of operational units and services to study the norms of international treaties ratified by Ukraine, generally recognized norms and principles in the field of human rights and fundamental freedoms, ECtHR decisions in criminal proceedings (cases) on the basis of agent-operative and silent police work, otherwise it is impossible to avoid mistakes and adverse consequences for the expected results of the fight against crime.

The effectiveness of regulatory support for the application of RBM by operational units of the National Police depends on the ability to unite and direct the positive factors that accompany the rule of law and to block obstacles. The legal norms, which belong to the system of legal and regulatory support of OSM, have different legal force and different regulatory significance. An analysis of the national legal support of OSM s and European jurisprudence and international legal provisions relating to the area under investigation confirms the existence of a number of inconsistencies and conflicts, which together reduce the effectiveness of the fight against crime. Improvement of the legal space of the activity of OSM subjects at the legislative level through the implementation of international human rights and judicial practice in national legislation would undoubtedly strengthen the human rights function of the state and would clearly promote the authority of Ukraine among the countries of the European community.

References:

1. Anishhak O. Kontrolna zakupivlya, yak provokaciya, porushuye prava. Zakon ta Biznes. URL : https://zib.com.ua/.../44405-kontrolna_zakupivlya_yak_pro...
2. Bochkovyj O.V. Informacijno-analitychne zabezpechennya pryjnyattya rishen pro provedennya operatyvno-rozshukovyx zaxodiv, shho tymchasovo obmezhuut konstytucijni prava gromadyan. Avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stup. kand. yuryd. nauk zi specialnosti 12.00.09. Kyiv. NAVS. 2012 r. 20 s.
3. Boyle v UK, 1985.
4. Cyvilnyj kodeks Ukrayiny. Vidomosti Verxovnoyi Rady Ukrayiny (VVR), 2003, №№ 40-44, st.356.
5. Deklaraciya osnovnyx pryncypiv pravosuddya dlya zhertv zlochyniv i zlovzhyvannya vladoyu Rezolyuciya 40/34 Generalnoyi Asambleyi OON vid 29 lystopada 1985 r. URL : <http://zakon2.gada.gov.ua>.
6. Friedl v Austria, 1995.
7. Gajdar A.I. Operatyvno-rozshukovi zaxody organiv vnutrishnix sprav u borotbi z grupovoyu zlochynnistyu nepovnolitnix. Avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stup. kand. yuryd. nauk zi specialnosti 21.07.04. Lviv. LvDUVS MVS Ukrayiny. 2006 r. 18 s.
8. Gillow v UK, 1986.
9. Grace v UK, 1989.
10. Klass v Germany, 1984.

11. Kodeks povedinky posadovyx osib z pidtrymannya pravoporyadku. Rezolyuciya Generalnoyi asambleyi OON vid 17.12.1979 № 34/169.
12. Konvenciya pro zaxyst prav lyudyny i osnovopolozhnyx svobod (Rym, 4 lystopada 1950 r.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
13. Konvenciya proty transnacionalnoyi organizovanoyi zlochynnosti. Rezolyuciya 55/25 Generalnoyi Asambleyi OON vid 15 lystopada 2000 roku. Oficijnyj visnyk Ukrainy. № 14. 2006. St. 1056. St. 20.
14. Kryminalnyj kodeks Ukrainy: Zakon vid 5 kvit. 2001 r. № 2341-14. URL : zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14.
15. Kryminalnyj procesualnyj kodeks Ukrainy: Kodeks vid 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
16. Malone v United Kingdom, 1984.
17. Milyutin A. Ye. Problemy provedennya operatyvnyx zakupok narkotychnyx zasobiv organamy. Aktualni problemy derzhavy i prava vnutrishnix sprav ta vykorystannya yix rezultativ u kryminalnomu procesi v svitli precedentnoyi praktyky Yevropejskogo Sudu z prav lyudyny. URL: www.minjust.gov.ua/0/2406.
18. Mizhnarodnyj pakt pro gromadyanski i politychni prava 1966 r. Ukaz Prezydiyi Verxovnoyi Rady Ukrainyskoyi RSR № 2148-VIII (2148-08) vid 19.10.73
19. Modinos v Cyprus, 1993.
20. Murray v UK, 1994.
21. Neapolska politychna deklaraciya i Globalnyj plan dij proty organizovanoyi transnacionalnoyi zlochynnosti Rezolyuciya 49/159 Generalnoyi Asambleyi OON vid 23 grudnya 1994 roku. URL :<http://zakon2.gada.gov.ua>.
22. Niemietz v Germany, 1992.
23. Onofrejchuk A.D. Pravovi ta organizacijni osnovy provedennya kontrolovanoyi postavky ta operatyvnoyi zakupyky. Avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stup. kand. yuryd. nauk zi specialnosti 12.00.09. Kyiv. Nacionalna akademiya vnutrishnix sprav MVS Ukrainy. 2015 r. 19 s.
24. Popov S.Yu. Provedennya operatyvnoyi zakupyky pidrozdilamy kryminalnoyi policiyi. Avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stup. kand. yuryd. nauk zi specialnosti 12.00.09. Xarkiv. XNUVS MVS Ukrainy. 2018 r. 20 s. 18.
25. Pro banky i bankivsku diyalnist: Zakon vid 07.12.2000 # 2121–III (Vidomosti Verxovnoyi Rady Ukrainy (VVR), 2001, № 5–6, st.30).
26. Pro derzhavnu tayemnycyu: Zakon Ukrainy. Verxovna Rada Ukrainy; Zakon vid 21.01.1994 № 3855–XII.
27. Pro derzhavnyj zaxyst pracivnykiv sudu i pravooxoronyx organiv: Zakon Ukrainy vid 23 grudnya 1993 r. № 3781–XII // Sudova systema Ukrainy: zb. normatyvnyx aktiv. Xarkiv. 2006. S. 181–191.
28. Pro dostup do publichnoyi informaciyi. Zakon Ukrainy vid 13 sichnya 2011 roku № 2939–VI. Vidomosti Verxovnoyi Rady Ukrainy (VVR), 2011, № 32, st. 314.
29. Pro informaciyu: Zakon Ukrainy. Verxovna Rada Ukrainy; Zakon vid 02.10.1992 № 2657–XII.
30. Pro kontrozvidualnu diyalnist: Zakon Ukrainy vid 26.12.2002 r. Operatyvno-rozshukova diyalnist: normatyvno-pravove reguluvannya. // Yu.Ya. Kondratyev, O.M. Dzhuzha, D.J. Nykyforchuk, V.V. Matvijchuk. K.: KNT, 2005. 552 s.
31. Pro Nacionalnu policiyu: Zakon vid 02.07.2015 № 580–VIII. Vidomosti Verxovnoyi Rady, 2015, № 40–41, st. 379.
32. Pro operatyvni zapyty pravooxoronyx organiv stosovno gromadskyx telekomunikacijnyx merezh ta poslug: Rezolyuciya Rady Yevropejskogo Soyuzu vid 20.06. 2001 r.
33. Pro operatyvno-rozshukovu diyalnist: Zakon Ukrainy vid 18 lyutogo 1992 roku №2135–XII // Vidomosti Verxovnoyi Rady Ukrainy (VVR). 1992. № 22. St. 303.

34. Pro organizacijno–pravovi osnovy borotby z organizovanoyu zlochynnistyju: Zakon Ukrainy vid 30 chervnya 1993 roku № 3341–XII. Zbirnyk normatyvnyx aktiv Ukrainy z pytan pravoporyadku. Kyjiv. 1993. 507 s.
35. Pro porjadok vidshkoduvannya shkody, zavdanoyi gromadyanynovi nezakonnymy diyamy organiv, shho zdijsnyuyut operatyvno-rozshukovu diyalnist, organiv dosudovogo rozsliduvannya, prokuratury i sudu. Zakon Ukrainy vid 01.12.1994 № 266/94 VR. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
36. Pro prokuraturu: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 r. Vidomosti Verxovnoyi Rady (VVR), 2015, № 2-3, st.12.
37. Pro telekomunikaciyi: Zakon Ukrainy . Verxovna Rada Ukrainy; Zakon vid 18.11.2003 № 1280-IV.
38. Pro vykonannya rishen ta zastosuvannya praktyky Yevropejskogo sudu z prav lyudyny : Zakon Ukrainy vid 23 lyutogo 2006 roku № 3477-IV.
39. Pro zabezpechennya bezpeky osib, yaki berut uchast u kryminalnomu sudochynstvi: Zakon Ukrainy vid 23.12.1993 № 3782 – XII.
40. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Nacionalnu policiyu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28 zhovtnya 2015 № 77. URL : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248607704>.
41. Pro zaxody protydyi nezakonnomu obigu narkotychnyx zasobiv, psyxotropnyx rehovyn i prekursoriv ta zlovzhyvannya nymy: Zakon Ukrainy vid 15.02.1995 r. Operatyvno-rozshukova diyalnist: normatyvno-pravove reguluvannya. // Yu.Ya. Kondratyev, O.M. Dzhuzha, D.J. Nykyforchuk, V.V. Matvijchuk. K.: KNT, 2005. 552 s.
42. Pro zaxyst informaciyi v informacijno-telekomunikacijnyx systemax: Zakon Ukrainy. Verxovna Rada Ukrainy; Zakon vid 05.07.1994 № 80/94–VR.
43. Pro zaxyst personalnyx danyx: Zakon Ukrainy. Verxovna Rada Ukrainy; Zakon vid 01.06.2010 № 2297-VI.
44. Pryadko V. O., Komarnyczka O. B. Porivnyalna xarakterystyka operatyvno-rozshukovyx zaxodiv ta neglasnyx slidchyx (rozshukovyx) dij kriz pryzmu naglyadovoyi diyalnosti prokurora yak procesualnogo kerivnyka. Chasopys cyvilnogo i kryminalnogo sudochynstva. 2014. № 1. S. 62-71.
45. Rezolyuciya Rady Yevropejskogo Soyuzu «Pro zakonne perexoplennya telekomunikacij» (Bryussel, 17.01.1995 r.).
46. Rishennya Konstytucijnogo Sud Ukrainy vid 6 zhovtnya 2010 roku № 21-rp/2010 u spravi pro korupcijni pravoporushennya ta vvedennya v diyu antykorupcijnyx zakoniv.
47. Rudej V.S. Realizaciya konstytucijnogo pryncypu tayemnyci lystuvannya, telefonnyx rozmov, telegrafnoyi ta inshoyi korespondenciyi u dosudovyx stadiyax kryminalnogo procesu Ukrainy. Avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stup. kand. yuryd. nauk zi specialnosti 12.00.09. Kyjiv. 2011 r. 20 s.
48. Rybak O.G. Oxorona ta zaxyst prav lyudyny pry zdijsnenni operatyvno-rozshukovyx zaxodiv OVS Ukrainy na dosudovyx stadiyax kryminalnogo procesu. Avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stup. kand. yuryd. nauk zi specialnosti 12.00.09. Lviv. LvDUVS. 2010 r. 20 s.
49. Sepil v. Turkey, ckapra № 17711/07.
50. Serdyuk A. V. Procesualni ta organizacijno-taktychni zasady audio-, videokontrolyu osoby ta audio-, videokontrolyu miscya : avtoref. dys. na zdob. nauk. stup. kand. yuryd. nauk: 12.00.09. Odesa. NU OYuA. 2019. 20 s.
51. Simejnyj kodeks Ukrainy. Vidomosti Verxovnoyi Rady Ukrainy (VVR), 2002, № 21-22, st.135.
52. Solotkyj S. Rishennya Yevropejskogo sudu z prav lyudyny: misce i rol u pravovij systemi Ukrainy: Ukrainykyj chasopys konstytucijnogo prava. URL: <http://www.constjournal.com/2018-1/rishennya-yevropejskogo-sudu-z-prav-lyudyny-mistse-i-rol-u-pravovij-systemi-ukrainy>.

53. Voloxa proty Ukrainy. Rishennya Yevropejskogo sudu z prav lyudyny. Sprava za zayavoyu № 23543/02. Strasburg, 2 lystopada 2006 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_138.
54. X and Y v Netherlands, 1985.
55. Zagalna deklaraciya prav lyudyny. Rezolyuciya Generalnoyi Asambleyi OON vid 10 grudnya 1948 r. URL: <http://www.un.org.ua/ua/publikatsii-ta-zvity/global-un-publications/3722-zahalna-deklaratsiia-prav-liudyny>.
56. X v UK, 1982.

ЗАКОНОДАВЧЕ УРЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ЗАХОДІВ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УКРАЇНІ

Вступ. Проведений нами аналіз законодавчого урегулювання правового та організаційного застосування оперативно-розшукових заходів (ОРЗ) дозволив виявити неабиякий дисбаланс у реалізації державної політики, зокрема й у галузі додержання прав і свобод людини, під час проведення оперативно-розшукової діяльності (ОРД) підрозділами Національної поліції. Діюче законодавче забезпечення ОРД хоча і є різностороннім, проте не відповідає реаліям кримінальної обстановки в Україні, оскільки не містить комплексного підходу до забезпечення та урегулювання сучасних дієвих заходів боротьби із злочинністю, а задекларовані правові інституції подекуди є неефективними та морально застарілими.

Питання правового та організаційного урегулювання застосування ОРЗ досліджували Антоненко О. А. (2014), Бабічев Д. О. (2009), Бандурка О. М. (2002, 2013), Білічак О. А. (2009), Бочковий О. В. (2012), Войтович Н. Ф. (2012), Волошин М. О. (2018), Гайдар А. І. (2006), Гангур Н. В. (2017), Глуценко І. В. (2015), Горбачов О. В. (2018), Грибовський О. В. (2015), Дашкевич В. А. (2013), Демедюк Т. С. (2011), Дорошенко П. Т. (2007), Єрмаков П. А. (2002), Єськов С. В. (2007), Журова О. М. (2008), Кириченко О. В. (2015, 2016), Коваленко А. В. (2004), Козаченко І. П. (1995), Кондратюк О. В. (2015), Конюшков А. А. (2011), Копилов А. М. (2015), Костенко К. Г. (2008), Лепеха О. М. (2017), Литвиненко В. І. (2003), Літвінов М. Ю. (2010), Манжай О. В. (2010), Маньковський Н. Я. (2016), Матвієнко А. А. (2016), Мишко В. В. (2013), Неманов А. Ю. (2012), Никифорчук Д. Й. (2010), Онофрейчук А. Д. (2015), Орлов Ю. Ю. (2007), Пеньков С. В. (2017), Перепелиця М. М. (2013), Погорецький М. А. (2005, 2018), Попов С. Ю. (2018), Рибак О. Г. (2010), Романов В. О. (2019), Рудей В. С. (2011), Саакян М. Б. (2009), Сервецький І. В. (2002, 2006, 2012), Стрільців О. М. (2008), Ханькевич А. М. (2015), Харабержуш І. Ф. (2006), Чаплинський К. О. (2003), Шапочка С. В. (2002), Шинкаренко І. Р. (2015, 2016), Щурат Т. Г. (2016), Якименко Г. О. (2006). Звісно, що цей перелік дослідників, які займалися згаданою проблематикою, не повний. Оцінюючи наявні вагомні наукові результати в контексті вирішення дискусійних питань щодо правових аспектів урегулювання та застосування ОРЗ як правового інституту боротьби із конкретними видами злочинів та злочинністю в Україні загалом та за відсутності сучасної комплексної монографічної розвідки з вказаної тематики, зауважимо, що в умовах апробації окремих правових інститутів нового кримінального процесуального законодавства правоохоронними органами України та необхідності врахування міжнародного досвіду у вітчизняній правозастосовній практиці озвучена нами проблематика є актуальною.

Мета статті – узагальнити, охарактеризувати положення національного законодавства в частині урегулювання застосування ОРЗ підрозділами Національної поліції та запропонувати напрями вирішення проблеми щодо підвищення ефективності застосування досліджуваного правового інституту.

Основна частина. Реалізація поставленої мети передбачає послідовне розв'язання таких завдань – узагальнити та охарактеризувати законодавче забезпечення правового урегулювання застосування ОРЗ підрозділами Національної поліції; сформулювати висновки щодо підвищення ефективності боротьби із злочинністю шляхом удосконалення правового урегулювання застосування ОРЗ.

З урахуванням теми дослідження, мети і завдань використано наступні *методи*, зокрема, метод системного та структурного аналізу надав змогу дослідити теоретичну сутність ОРЗ, яка задекларована в законодавчих і прирівняних до них правових актах, та використовувався під час обробки й узагальнення емпіричного матеріалу стосовно правового урегулювання застосування ОРЗ; порівняльний, логіко-юридичний, логіко-нормативний та порівняльно-правовий методи застосовувалися у процесі аналізу законодавчих та прирівняних до них актів, що урегульовують правові та організаційні засади застосування ОРЗ підрозділами Національної поліції та під час формулювання висновків з підвищення ефективності роботи підрозділів Національної поліції у сфері боротьби із злочинністю; догматичний метод – при розкритті змісту ОРЗ; структурно-функціональний метод (аналіз) застосовано задля дослідження правових та організаційних засад застосування ОРЗ; формально-логічний метод сприяв формулюванню висновків проведеного дослідження.

Матеріали представленого дослідження містять науково-теоретичне підґрунтя, яке становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних фахівців у галузі кримінального процесуального, кримінального права, ОРД, інших галузевих правових наук; нормативну основу, яка ґрунтується на положеннях Конституції України, Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України, чинних законодавчих та прирівняних до них нормативно-правових актах, що визначають кримінально-правові, кримінально-процесуальні, оперативно-розшукові засади застосування ОРЗ підрозділами Національної поліції в Україні; емпіричну базу, що ґрунтується на відомчих нормативно-правових актах та оперативно-службовій документації МВС України, Національної поліції, Генеральної прокуратури України; теоретичну основу, яку складають окремі положення із дисертацій, монографій, підручників і навчально-освітніх посібників, збірників наукових статей, матеріалів, що є у вільному доступі.

У зв'язку із політичними змінами сьогодні в Україні в черговий раз відбувається реформування правоохоронної системи, що практично неможливо без сучасних теоретичних доробок її сутності та змісту. Спробуємо узагальнити та аспектно охарактеризувати законодавчі нормативно-правові акти, що безпосередньо та опосередковано урегульовують правові та організаційні засади застосування ОРЗ підрозділами Національної поліції. Законодавчу основу застосування ОРЗ становлять Конституція України, міжнародні договори та акти, ратифіковані Україною, кодекси, закони України тощо. Розглянемо детальніше основні з них.

Україна – демократична, правова держава, в якій людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною

цінністю; права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є її головним обов'язком (статті 1, 3 Конституції України) (далі – Конституція). Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах; права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними; громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом (стаття 21, частина перша статті 24 Конституції). Конституція має найвищу юридичну силу, а її норми є нормами прямої дії; в Україні визнається і діє принцип верховенства права (стаття 8 Конституції). Недопустимість обґрунтування обвинувачення особи у вчиненні злочину на доказах, одержаних незаконним шляхом, це гарантія, яка не може бути обмежена. Конституція, гарантуючи права і свободи особи, вимагає від неї певної поведінки щодо інших осіб та держави в цілому, встановлює відповідні вимоги та обмеження. Кожен має право на повагу до його гідності, на свободу та особисту недоторканність, кожному гарантується недоторканність житла (частина перша статті 28, частина перша статті 29, частина перша статті 30 Конституції). Кожен зобов'язаний неухильно дотримуватися Конституції та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей (частина перша статті 68 Конституції). Відповідно до частини другої статті 34 Конституції кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір. Однак здійснення цього права може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, захисту репутації або прав інших людей, запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або підтримання авторитету і неупередженості правосуддя. Згідно з частинами першою, другою статті 32 Конституції ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією; не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. До конфіденційної інформації, зокрема, належать відомості про особу (освіта, сімейний стан, релігійність, стан здоров'я, дата і місце народження, майновий стан а інші персональні дані). Варто зауважити, що щодо неможливості державних органів втручатися в особисте та сімейне життя людини, а також безпідставно отримувати відомості особистого характеру Конституційний Суд України наголосив у підпункті 4.2 пункту 4 мотивувальної частини Рішення від 6 жовтня 2010 року № 21–рп/2010 у справі про корупційні правопорушення та введення в дію антикорупційних законів (*Rishennya Konstytucijnogo Sudu Ukrainy, 2010*).

Стаття 31 Конституції гарантує кожному таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Винятки можуть встановлюватися лише судом у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочинів чи з'ясувати істину під час досудового розслідування, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо. Слушною є наукова позиція Рудея В. С., якою пропонується під юридичною природою конституційного принципу таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції кримінального судочинства розуміти політико-правові вимоги щодо охорони права особи на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої

кореспонденції та визначають умови правомірності його тимчасового обмеження відповідно до чинного законодавства. Дослідник, на основі аналізу рішень Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) та законодавства ФРН, Франції і США, визначив умови обмеження прав людини, а саме – законність, тимчасовість, винятковість, обґрунтованість, визначення цілей, підстав і процедур обмеження у національному законодавстві, наявність судового захисту неправомірно обмежених прав особи (*Rudej V., 2011, s.15*).

У правовому регулюванні як ОРД, так і кримінального процесу, існує явна колізія норм, що охороняють права і свободи людини і громадянина. Зокрема, спостерігається невинуватена пересторога щодо можливості порушення прав та свобод громадян із одночасним обмеженням можливостей уповноважених суб'єктів у протидії злочинам, нехтуючи при цьому правами та свободами осіб, які вже зазнали злочинного впливу від осіб, які здійснюють реалізацію обмежених чи заборонених до обігу предметів та речовин (*Popov S., 2018, s.7*). Права і свободи особи не можуть підлягати звуженню у процесі розвитку законодавства, що регламентує ОРД; підтвердженням демократичного розвитку законодавства про попередження та протидію злочинності є необхідність посилення гарантій забезпечення прав і свобод людини в таких найбільш вразливих обставинах, як проведення ОРЗ... (*Rybak O., 2010, s.1*). В той же час, на думку Бочкового О.В., кожен злочин – це грубе порушення прав і свобод громадян, їхніх інтересів та інтересів усього суспільства. З метою відновлення порушених прав і свобод, законних інтересів у кримінально-процесуальному законодавстві прямо передбачена необхідність і можливість вимушеного обмеження прав і свобод законслухняних громадян для розкриття злочину і встановлення винних (*Bochkovij O., 2012, s.1*).

ЄСПЛ у своїх рішеннях неодноразово зазначав, що допустимість доказів є прерогативою національного права і, за загальним правилом, саме національні суди повноважні оцінювати надані їм докази, а порядок збирання доказів, передбачений національним правом, має відповідати основним правам, а саме: на свободу, особисту недоторканність, на повагу до приватного і сімейного життя, таємницю кореспонденції, на недоторканність житла тощо. Верховна Рада України (ВРУ) законодавчо визначила повноваження правоохоронних органів щодо одержання фактичних даних, що можуть бути визнані доказами і які суд оцінює на предмет законності (допустимості), а також компетенцію органів прокуратури, які здійснюють нагляд за додержанням законів органами, що проводять ОРД, досудове розслідування. Збирання, перевірка та оцінка доказів можливі лише в порядку, передбаченому законом.

Рівень регламентації прав і свобод громадян, а також форми їх обмеження на законодавчому рівні не є адекватними реальній оперативно-розшуковій обстановці. Правова регламентація вказаних заходів є недосконалою і має суперечливий характер, що пов'язано із процесуалізацією ОРД, яка є об'єктивним віянням часу (*Bochkovij O., 2012, s.10*). З іншої сторони, значною передумовою нормального функціонування суспільства, ефективної діяльності державних, суспільних організацій і структур, забезпечення реалізації прав, свобод людини, виконання ними своїх обов'язків, надійної охорони законних інтересів прав фізичних і юридичних осіб є проблема законності – одна з центральних у державно-правовій теорії (*Gajdar A., 2006, s.10*).

Відповідно до викладеного, згідно положень ст.ст. 55–56 Конституції, кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Кожен має право звертатися за захистом своїх прав до Уповноваженого ВРУ з прав людини. Гарантією дотримання прав і свобод громадян під час здійснення ОРД та досудового розслідування є прокурорський нагляд за їх здійсненням. Так, відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 121 Конституції на прокуратуру покладається функція нагляду за дотриманням законів органами, які проводять ОРД, дізнання, досудове слідство.

Вагомими повноваженнями щодо забезпечення та захисту прав людини наділені суди загальної юрисдикції. Зокрема, статтею 124 Конституції встановлено, що правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Водночас, суди не лише забезпечують право людини на судовий захист, але й вирішують питання про застосування ОРЗ (ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»), заходів забезпечення кримінального провадження (ст. 131 КПК України) та проведення негласних слідчих розшукових дій (НСРД) (ст. 246 КПК України).

Важко коротко описати роль Кримінального кодексу України (КК України) (*Kryminalnyj kodeks Ukrayiny, 2001*) та Кримінального процесуального кодексу України (КПК України) (*Kryminalnyj procesualnyj kodeks Ukrayiny, 2012*) в забезпеченні охорони суспільних відносин та їх взаємозв'язок із ОРД. Акцентуємо увагу, що ОРД спрямована на виявлення та припинення злочинів, склади та відповідальність за які встановлені КК України, а матеріали ОРД можуть використовуватися як приводи та підстави для відкриття кримінального провадження та проведення досудового розслідування, що урегульовується положеннями КПК України. Ухвалення КПК України у 2012 році, на думку багатьох українських практичних працівників правоохоронних, судових органів та науковців, є значним історичним кроком до побудови правової демократичної держави. Але, незважаючи на в цілому позитивні відгуки, чинний КПК України викликав неоднозначну оцінку юристів-практиків та вчених. Поряд з цим, КПК України органічно пов'язаний із оперативно-розшуковим законодавством та вносить докорінні зміни не тільки в систему кримінальної юстиції, а й порядок організації та провадження ОРЗ, що набуває особливої актуальності в контексті вироблення ефективних заходів з протидії злочинності (*Onofrejchuk A., 2015, s.1*). ОРЗ та негласні слідчі розшукові дії (НСРД) є однорідними за організаційно-правовим критерієм, проте відрізняються переважно за правовим статусом та суб'єктним складом, адже в ОРД проведення ОРЗ може здійснюватися лише уповноваженими оперативними підрозділами, а НСРД – слідчим, прокурором, або за їх дорученням – уповноваженим оперативним підрозділом (*Pryadko V., Komarnyczka O., 2014*).

Збирання, зберігання, використання і поширення інформації про особисте життя фізичної особи без її згоди не допускаються, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини (абзац другий частини першої статті 302 Цивільного кодексу України) (*Syvilnyj kodeks Ukrayiny, 2003*). Відповідно до положень Цивільного кодексу України зміст права на недоторканність особистого і сімейного життя, як одного з видів особистого немайнового права, полягає в тому, що фізична особа вільно, на власний розсуд визначає свою поведінку у сфері свого приватного життя і

можливість ознайомлення з ним інших осіб та має право на збереження у таємниці обставин свого особистого життя (статті 270, 271, 301). Фізична особа не може відмовитися від особистих немайнових прав, а також не може бути позбавлена цих прав (частина третя статті 269 Цивільного кодексу України). Особистим життям фізичної особи є її поведінка у сфері особистісних, сімейних, побутових, інтимних, товариських, професійних, ділових та інших стосунків поза межами суспільної діяльності, яка здійснюється, зокрема, під час виконання особою функцій держави або органів місцевого самоврядування.

Сімейне життя – це особисті майнові та немайнові відносини між подружжям, іншими членами сім'ї, яке здійснюється на засадах, визначених у Сімейному кодексі України: кожна особа має право на повагу до свого сімейного життя (частина четверта статті 4); ніхто не може зазнавати втручання в його сімейне життя, крім випадків, встановлених Конституцією України (частина п'ята статті 5); регулювання сімейних відносин здійснюється з урахуванням права на таємницю особистого життя їх учасників, їхнього права на особисту свободу та недопустимості свавільного втручання у сімейне життя (частина четверта статті 7) та інше (*Simejnyj kodeks Ukrayiny, 2002*).

У відповідності до положень Конституції України (ст. 9), міжнародні договори, ратифіковані ВРУ, є частиною національного законодавства України. Проаналізуємо положення міжнародних правових актів в частині урегулювання законної можливості тимчасового обмеження прав людини в контексті боротьби із злочинністю негласними методами оперативної роботи правоохоронних органів. Загальновідомо, що основою міжнародного правового захисту прав людини є Загальна декларація прав людини (*Zagalna deklaraciya prav lyudyny, 1948*), в якій декларується, що кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність (ст. 3); ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання (ст. 5); ніхто не може зазнавати безпідставного арешту, затримання або вигнання (ст. 9); ніхто не може зазнавати безпідставного втручання у його особисте і сімейне життя, безпідставного посягання на недоторканність його житла, таємницю його кореспонденції або на його честь і репутацію. Кожна людина має право на захист закону від такого втручання або таких посягань (ст. 12); при здійсненні своїх прав і свобод кожна людина повинна зазнавати тільки таких обмежень, що встановлені законом виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві (ч. 2 ст. 29) (*Zagalna deklaraciya prav lyudyny, 1948*).

Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживання владою, прийнята резолюцією 40/34 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада 1985 року, зобов'язує сприяти відповідності судових процедур потребам жертв злочинів шляхом вжиття заходів для зведення до мінімуму незручностей для жертв, охорони їхнього особистого життя у тих випадках, коли це необхідно, і забезпечення їх безпеки, а також безпеки їх сімей та свідків з їхнього боку і їх захисту від залякування та помсти (*Deklaraciya osnovnyh pryncypiv pravosuddya dlya zhertv zlochnyiv i zlovzhvannya vladoyu, 1985*).

Неапольська політична декларація і Глобальний план дій проти організованої транснаціональної злочинності, прийняті резолюцією 49/159

Генеральної Асамблеї ООН від 23 грудня 1994 року, надають рекомендації вживати заходів, які заохочують членів злочинних організацій до співробітництва і наданню свідчень, включаючи адекватні програми захисту свідків і членів їх сімей та – в установлених національними законами межах пом'якшення для них покарання у випадку їх співробітництва в ході кримінального процесу (*Neapolaska politychna deklaraciya i Globalnyj plan dij proty organizovanoyi transnacionalnoyi zlochynnosti, 1994*).

У Конвенції проти транснаціональної організованої злочинності у ст. 2 урегульовується питання проведення контрольованої поставки, а у п. 1 ст. 20 зазначається – «Якщо це допускається основними принципами її внутрішньої правової системи, кожна Держава-учасниця, у межах можливостей і на умовах, встановлених її внутрішнім законодавством, вживає необхідних заходів, для того, щоб дозволити належне використання контрольованих поставок, і втих випадках, коли вона вважає це доречним, використання інших спеціальних методів розслідування, таких як електронне спостереження або інші форми спостереження, а також агентурні операції, її компетентними органами на її території з метою ефективної боротьби з організованою злочинністю» (*Konvenciya proty transnacionalnoyi organizovanoyi zlochynnosti, 2000*).

Наступним важливим документом є Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, яка проголошує, що кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім встановлених Конвенцією випадків і відповідно до процедури, встановленої законом (ст. 5); кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції (ч. 1 ст. 8). Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод визначено, що кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції; органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб (стаття 8) (*Konvenciya pro zahyst prav lyudyny i osnovopolozhnyx svobod, 1950*). Конвенція визначає законні підстави втручання з боку держави у використання особою прав (зокрема застосування засобів оперативної (спеціальної) техніки у межах оперативно-розшукового та /або негласного кримінального провадження) є виправданим: коли втручання здійснюється згідно із законом (втручання має здійснюватися у відповідності до чинного закону, тобто, допустимість, підстави (умови) та порядок проведення такого заходу мають бути передбачені чинними нормативними актами, що є доступним громадськості, заходи втручання не можуть бути передбачені певними таємними інструкціями, і передбачає можливість для особи, права якої порушено, оскаржити заходи, вжиті щодо неї компетентними державними органами, і є необхідним у демократичному суспільстві (тобто, закон повинен містити положення про те, що захід пов'язаний з обмеженням прав громадян, може здійснюватися лише тією мірою, що є необхідною для безпеки демократичних інститутів; може проводитися за виняткових умов, необхідних у демократичному суспільстві в; в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни для

запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб (ч. 2 ст. 8)) (*Konvenciya pro zaxyst prav lyudyny i osnovopolozhnyx svobod, 1950*).

Міжнародним пактом про громадянські і політичні права встановлено, що ніхто не повинен зазнавати свавільного чи незаконного втручання в його особисте і сімейне життя, свавільних чи незаконних посягань на недоторканність його житла або таємницю його кореспонденції чи незаконних посягань на його честь і репутацію (пункт 1 статті 17) (*Mizhnarodnyj pakt pro gromadyanski i politychni prava, 1966*). Національне урегулювання права особи вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію узгоджується із положеннями вказаного акту, яким визначено, що кожна людина має право на вільне вираження свого погляду; це право включає свободу шукати, одержувати і поширювати будь-яку інформацію та ідеї, незалежно від державних кордонів, усно, письмово чи за допомогою друку або художніх форм вираження чи іншими способами на свій вибір (пункт 2 статті 19). Міжнародний пакт про громадянські і політичні права проголошує, що ніхто не повинен зазнавати свавільного чи незаконного втручання у його особисте і сімейне життя, свавільних чи незаконних посягань на недоторканність його житла або таємницю його кореспонденції чи незаконних посягань на його честь і репутацію (ст. 17) (*Mizhnarodnyj pakt pro gromadyanski i politychni prava, 1966*).

Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку (*Kodeks povedinky posadovux osib z pidtrymannya pravoporyadku, 1979*) закріплює обов'язок посадової особи з підтримання правопорядку поважати та захищати людську гідність та підтримувати і захищати права людини відносно інших осіб (ст. 2); відомості конфіденційного характеру, що отримуються посадовими особами з підтримання правопорядку, зберігаються в таємниці, якщо виконання обов'язків або вимоги правосуддя не вимагають іншого; рекомендовано виявляти велику обережність при зберіганні й використанні такої інформації, що розголошується лише при виконанні обов'язків чи з метою правосуддя. Будь-яке розголошення такої інформації з іншою метою є цілком неправомірним (ст. 4) (*Kodeks povedinky posadovux osib z pidtrymannya pravoporyadku, 1979*).

Резолюцією Ради Європейського Союзу «Про оперативні запити правоохоронних органів стосовно громадських телекомунікаційних мереж та послуг» окреслюються питання, пов'язані із доступом до телекомунікацій, до інформації про зв'язок, умови такого доступу, розглядаються особливості передачі перехопленого продукту та забезпечення безпеки засобів перехоплення; визначаються загальні правила доступу до інформації про суб'єкт перехоплення, доступу до багаторазового та одночасного перехоплення; формується загальні засади забезпечення надійності місць перехоплення та обумовлюються послуги щодо шифрування отриманої інформації. Зазначається, що у відповідності із внутрішнім законодавством, усі види телекомунікацій можуть підлягати перехопленню та/чи пошуку під час ведення розслідування (*Pro operatyvni zapyty pravooxoronnux organiv stosovno gromadskyx telekomunikacijnyx merezh ta poslug, 2001*).

Відповідно до Резолюції Ради Європейського Союзу «Про законне перехоплення телекомунікацій» визначено вимоги держав-членів для забезпечення їхньої можливості проведення законного перехоплення

телекомунікацій; передбачено, що вони підпорядковуються національному законодавству та повинні тлумачитися згідно відповідної національної політики; для правоохоронних органів має бути забезпечено доступ до всіх телекомунікацій, які передаються чи про передачу яких було прийнято розпорядження, до та від номера або іншого ідентифікатора цільової служби, який використовується суб'єктом перехоплення; доступ до інформації про зв'язок, що видається для його обробки; можливість постійного моніторингу перехоплення телекомунікацій в реальному масштабі часу; інформація щодо зв'язку також має передаватися в реальному масштабі часу; у випадку, якщо інформація щодо зв'язку не може бути доступною у реальному масштабі часу, ця інформація має бути доступна якомога швидше після завершення дзвінка; щоб перехоплення здійснювалось так, щоб ані об'єкт перехоплення, ані будь-яка інша не уповноважена людина не знала про жодні зміни, зроблені для того, щоб виконати наказ про перехоплення; у першу чергу, функціонування цільової служби повинно здаватися незмінним суб'єкту перехоплення; щоб перехоплення розроблялося та виконувалося так, щоб запобігти несанкціонованому та неналежному використанню та захистити інформацію, яка має відношення до перехоплення; базуючись на законному запиті та перед виконанням перехоплення, повідомити: (а) особу суб'єктів перехоплення, сервісний номер чи інший розпізнавальний ідентифікатор; (б) інформацію щодо послуг та функцій телекомунікаційної системи, що використовуються суб'єктом перехоплення та постачаються операторами мережі/постачальниками послуг; (в) інформацію щодо технічних параметрів передачі на контрольні пункти правоохоронних органів; щоб оператори мережі/постачальники послуг виконували перехоплення якомога швидше (у термінових випадках протягом декількох годин або хвилин) (*Pro zakonne perexoplennya telekomunikacij, 1995*).

Розглянемо норми національного законодавства, які урегульовують застосування ОРЗ як правового інституту боротьби із злочинністю. У Законі України «Про Національну поліцію» статтею 23 передбачено вжиття заходів з метою виявлення кримінальних правопорушень (*Pro Nacionalnu policiyu, 2015*). Таку ж норму продубльовано в частині 4 Положення про Національну поліцію (*Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Nacionalnu policiyu, 2015*). Відповідно до положень Закону України «Про Національну поліцію», верховенство права та дотримання прав і свобод людини є засадничими принципами діяльності поліції (ст. ст. 6, 7). Обмеження прав і свобод людини допускається виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією і законами України, за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції (ч. 2 ст. 7); здійснення заходів, що обмежують права та свободи людини, має бути негайно припинене, якщо мета застосування таких заходів досягнута або немає необхідності подальшого їх застосування (ч. 3 ст. 7) (*Pro Nacionalnu policiyu, 2015*).

Виокремимо Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби із організованою злочинністю», яким згідно з положеннями статті 5 до системи державних органів, що здійснюють боротьбу з організованою злочинністю, віднесено органи Національної поліції (пункт «а» ч. 3 згаданого Закону), але останні не мають жодних повноважень, передбачених цим Законом, а лише, відповідно до ст. 16 Закону, їм відведені можливість взаємодіяти з органами прокуратури, Службою безпеки України у питаннях боротьби з організованою

злочинністю та обов'язок передавати останнім оперативну інформацію (ч. 6 ст. 16 Закону). В той же час вказаний закон розширив правові можливості оперативних підрозділів, зокрема Служби безпеки України, щодо використання оперативно-технічних заходів (ОТЗ) у протидії злочинності. Так, у ст. 15 спеціальним підрозділам Служби безпеки України надається право використовувати ОТЗ у випадках та порядку, передбачених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» та КПК України. Відповідно фактичні дачі, отримані із застосуванням технічних засобів, можуть бути використані як докази у кримінальному судочинстві (*Pro organizacijno-pravovi osnovy borotby z organizovanoju zlochylnistyu, 1993*).

Увесь по суті Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» присвячений урегулюванню ОРЗ, зокрема ст. 6, якою визначаються підстави ОРД, у ст. 7 передбачені обов'язки підрозділів, а у ст. 8 – права підрозділів щодо мети проведення ОРЗ, ст. 9 визначені гарантії законності під час здійснення ОРД при конкретизації умов застосування ОРЗ (*Pro operatyvno-rozshukovu diyalnist, 1992*).

Ст. 5 Закону України «Про контррозвідувальну діяльність» зобов'язує правоохоронні органи в межах, визначених законами України та іншими нормативно-правовими актами, сприяти органам і підрозділам Служби безпеки України у проведенні контррозвідувальної діяльності в інтересах забезпечення державної безпеки (*Pro kontrozviduvalnu diyalnist, 2002*).

Законом України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними» визначено зміст контрольованої поставки (як метод виявлення джерел і каналів незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, осіб, які беруть участь в цьому) (ст.4); зміст оперативної закупки (як операції щодо придбання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів для одержання доказів злочинної діяльності) (ст.5) (*Pro zahody protydyji nezakonnomu obigu narkotychnykh zasobiv, psyxotropnykh rečovyn i prekursoriv ta zlovzhyvannya nymy, 1995*).

Закони України «Про забезпечення безпеки осіб, які беручі, участь у кримінальному судочинстві» та «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» уповноважують оперативні підрозділи використовувати засоби контролю й прослуховування телефонних та інших переговорів, звукозапису, візуального спостереження та встановлюють систему особливих заходів державного захисту працівників суду і правоохоронних органів від перешкод виконанню покладених на них законом обов'язків і здійсненню наданих прав, а так само від посягань на життя, здоров'я, житло і майно зазначених осіб та їх близьких родичів у зв'язку із службовою діяльністю цих працівників (*Pro zabezpechennya bezpeky osib, yaki berut uchast u kryminalnomu sudochynstvi, 1993, st. 7; Pro derzhavnyj захyst pracivnykiv sudu i pravooxoronykh organiv, 1993, st. 8*).

Ст. 25 Закону України «Про прокуратуру» встановлюється, що прокурор здійснює нагляд за додержанням законів органами, що провадять ОРД, дізнання, досудове слідство, користуючись при цьому правами і виконуючи обов'язки, передбачені Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» та КПК України (*Pro prokuraturu, 2014*). В контексті нашого дослідження наголошуємо, що без згоди прокурора не можна провести жодного ОРЗ, дозвіл на який надає суд, а також контрольованої та оперативної закупки, контрольованої поставки, а

про прийняте рішення щодо організації проведення ОРЗ за постановою керівника оперативного підрозділу, ініціатору оперативної розробки необхідно письмово повідомити прокурора, який уповноважений перевірити законність прийняття такого рішення, а, при необхідності, скасувати згадану постанову.

Законом України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину не законними діями органів, що здійснюють ОРД, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» урегульовуються питання компенсації шкоди завданої громадянам у ході незаконного застосування ОРЗ (*Pro poriyadok vidshkoduvannya shkody, zavdanoyi gromadyanynovi nezakonnymu diyamy organiv, shho zdijnsnyuyut operatyvno-rozshukovu diyalnist, organiv dosudovogo rozsliduvannya, prokuratury i sudu, 1994*). Крім відшкодування матеріальної і моральної шкоди громадянам, якщо таке діяння заподіяло істотну шкоду охоронюваним законом правам, свободам та інтересам цих громадян або державним чи громадським інтересам, може привести до кримінальної відповідальності працівників, які проводили заходи з використанням спеціальної техніки. При цьому службових осіб можуть притягнути до кримінальної відповідальності за відповідними статтями КК України.

У своїй діяльності суб'єкти ОРД безперечно враховують положення Закону «Про банки і банківську діяльність», яким, до прикладу, регламентовано порядок розкриття банківської таємниці (*Pro banky i bankivsku diyalnist, 2000*). Норми даного закону суб'єкти ОРД враховують при організації проведення ОРЗ у банківських установах.

Відповідно до положень Закону України «Про доступ до публічної інформації» розпорядники інформації, які володіють конфіденційною інформацією, можуть поширювати її лише за згодою осіб, які обмежили доступ до інформації, а за відсутності такої згоди – лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини (частина друга статті 7) (*Pro dostup do publichnoyi informaciyi, 2011*).

Закони України «Про інформацію» та «Про державну таємницю» частково урегульовують окремі аспекти використання інформації, отриманої в ході ОРЗ. Так, згідно положень Закону України «Про інформацію» персональні дані віднесені до категорії конфіденційної інформації. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом (частина друга статті 21 Закону України «Про інформацію»). Цим актом не допускається збір, накопичення, використання та розповсюдження інформації про приватне життя, що може бути реалізовано винятково за рішенням суду. Також регламентується обмеження на ознайомлення з інформацією, що стосується особистого життя громадян та винятково в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку, з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримки авторитету і неупередженості правосуддя (*Pro informaciyu, 1992*). Законом України «Про державну таємницю» визначено особливості засекречування та розсекречування матеріальних носіїв секретної інформації, отриманої в результаті застосування ОРЗ (ст. 1 Закону) (*Pro derzhavnu tayemnytsyu, 1994*). Законом України «Про інформацію» визначено

основні принципи інформаційних відносин, серед яких ми, в контексті нашого дослідження, виділимо принцип правомірності одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації; та захищеності особи від втручання в її особисте та сімейне життя (ст. 2). Закон визначає, що реалізація права па інформацію не повинна порушувати громадські, політичні, економічні, соціальні, духовні, екологічні та інші права, свободи і законні інтереси інших громадян, права та інтереси юридичних осіб (ст. 5); право на інформацію може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку, з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя (ч. 2 ст. 6); не допускаються збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу (дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, и також адреса, дата і місце народження) без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та захисту прав людини (ч. 2 ст. 11) (*Pro informaciyu, 1992*).

Судові прецеденти, до яких науковці відносять рішення ЄСПЛ, входять до системи національного правового урегулювання застосування ОРЗ (*авт. – на прикладі проведення аудіо -, відеоконтролю особи та аудіо -, відеоконтролю місця*) (*Serdyuk A., 2019, s.8*). Відтак Закон України «Про виконання рішень та застосування практики ЄСПЛ визначає заходи загального характеру у зв'язку з виконанням рішень ЄСПЛ» (*Pro vykonannya rishen ta zastosuvannya praktyky Yevropejskogo sudu z prav lyudyny, 2006, st. 13*). Відповідно до частини першої статті 13 Закону «заходи загального характеру вживаються з метою забезпечення додержання державою (*авт. – Україною*) положень Конвенції, порушення яких встановлене Рішенням, забезпечення усунення недоліків системного характеру, які лежать в основі виявленого Судом порушення, а також усунення підстави для надходження до Суду заяв проти України, спричинених проблемою, що вже була предметом розгляду в Суді» (*Pro vykonannya rishen ta zastosuvannya praktyky Yevropejskogo sudu z prav lyudyny, 2006*). Так, статтею 17 зазначеного Закону передбачено, що суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права. Не заперечуючи можливість застосування безпосередньо норм Конвенції (оскільки відповідно до статті 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана ВРУ, є частиною національного законодавства), прийнято вважати, що відповідно до частини четвертої статті 9 КПК України, у разі, якщо норми цього Кодексу (КПК) суперечать міжнародному договору, згода на обов'язковість якого надана ВРУ, застосовуються положення відповідного міжнародного договору України (*Solotkyj S.*).

Відповідно до ст. 46 згаданої Конвенції рішення ЄСПЛ є обов'язковими для виконання державами, що в національному законодавстві підтверджено положеннями ч. 1 ст. 2 Закону України від 23 лютого 2006 року «Про виконання рішень та застосування практики ЄСПЛ» (*Pro vykonannya rishen ta zastosuvannya praktyky Yevropejskogo sudu z prav lyudyny, 2006*). Наведемо приклади судових справ, які мають безпосереднє відношення до предмету дослідження. ЄСПЛ

визначив, що здійснення таємного нагляду порушує право приватного життя особи (*Klass v Germany, 1984*). Одним із соціальних аспектів приватного життя є свобода об'єднуватись з іншими людьми; поняття «приватне життя» охоплює також фізичну і моральну цілісність особи, включаючи її сексуальне життя (*X and Y v Netherlands, 1985*). ЄСПЛ розширив поняття приватного життя людини, вивівши його за межі особистого життя, яке охоплює захищеність персональних даних та права на усамітнення, та включивши у це поняття право особи на встановлення і підтримання стосунків з іншими людьми (*Niemietz v Germany, 1992*). Збирання і використання інформації про особу без її згоди є втручанням у її приватне життя. Вказана норма охоплює як офіційні переписи особи (*X v UK, 1982*), так і отримання її відбитків пальців та фотографування в ході розслідування (*Murray v UK, 1994*). Втручання у права особи згідно з пунктом 1 статті 8 згаданої Конвенції шляхом збирання інформації про неї, має бути виправдане підставами, передбаченими у пункті 2 статті 8 цієї ж Конвенції. Збирання інформації є виправданим не означає, що зберігання і використання такої інформації не становитиме порушення. До прикладу, відбитки пальців, отримані під час розслідування злочину, мають бути знищені із зняттям підозри щодо винуватості особи (*Friedl v Austria, 1995*). Держава має право регулювати певні аспекти реалізації свободи сексуальних відносин, як складової приватного життя людини, в цілях захисту суспільної моралі (*Modinos v Cyprus, 1993*). На необхідність змін українського законодавства ЄСПЛ вказав у рішенні у справі Волохи проти України, зазначивши, що в питанні стеження за особою законодавство не визначає достатньо чітко його межі та умови, а також не передбачає достатніх гарантій захисту від зловживань (*Voloxa proty Ukrayiny, 2006*). У справі Делькорт проти Бельгії від 17 січня 1970 р. ЄСПЛ вказав, що загальні вимоги справедливості, висловлені у ст. 6, застосовуються до проваджень у всіх формах кримінального обвинувачення, від самого простого до найбільш складного. Суспільний інтерес не може виправдати використання доказів, отриманих в результаті поліцейського підбурювання. Нема підстав вважати, що без втручання агентів злочин було б скоєно. Таке втручання та його використання у сумнівному кримінальному провадженні означало з самого початку, що заявника було остаточно позбавлено права на справедливий судовий розгляд. Відповідно, мало місце порушення ст. 6 § 1 Конвенції (*Milyutin A. Ye.*). Справа «Сепіл проти Туреччини» (*Sepil v. Turkey, № 17711/07*) стосується притягнення заявника до кримінальної відповідальності за незаконний збут наркотичних засобів, який був виявлений і ліквідований завдяки проведенню відносно нього негласного заходу – перевіркою закупки, яка, як стверджував заявник, носила характер провокації. При визначенні того, чи мало місце порушення пункту 1 статті 6 Європейської Конвенції у зв'язку з провокацією злочину, ЄСПЛ оцінює ситуацію на предмет, по-перше, наявності ознак підбурювання особи до вчинення злочину співробітниками правоохоронних органів (матеріальний аспект) і, по-друге, дотримання позитивних зобов'язань держави розглянути належним чином заяву особи про схильність її до вчинення злочину співробітниками правоохоронних органів (процесуальний аспект). На думку ЄСПЛ, провокація злочину по суті має місце, коли співробітники правоохоронних органів не обмежуються переважно пасивним встановленням обставин можливого вчинення особою злочину з метою збору відповідних доказів і, за наявності на те підстав, притягнення її до відповідальності, а підбурюють цю

особу до вчинення злочину. При визначенні того, чи обмежилися співробітники правоохоронних органів переважно пасивним встановленням обставин можливого вчинення злочину, ЄСПЛ розглядає два фактори: наявність підстав для проведення відповідних заходів та роль співробітників правоохоронних органів у скоєнні злочину. Належними підставами здійснення названих вище заходів ЄСПЛ визнає конкретні і достатні фактичні дані, що вказують на можливе вчинення особою злочину. Що стосується ролі співробітників правоохоронних органів у скоєнні злочину, то ЄСПЛ розглядає момент початку здійснення ними відповідного заходу, щоб визначити, «приєдналися» чи вони до злочину, який особа вже почала здійснювати без будь-якої участі з їхнього боку. У разі відсутності у сторони звинувачення явних доказів того, що провокація по суті не мала місця, обов'язок розглянути заяву особи про здійснену відносно неї провокацію, встановити відповідні фактичні обставини справи і з'ясувати, вбачаються чи її ознаки, покладається на національний суд. Таким чином, провокація злочину в сенсі, в якому вона заборонена пунктом 1 статті 6 Європейської Конвенції, має місце, коли відсутні підстави для проведення відповідних заходів, співробітники правоохоронних органів не обмежуються пасивним розслідуванням або національні суди нехтують зазначеними вище позитивними зобов'язаннями. У цій справі, по-перше, ЄСПЛ відмовився приймати в якості запропонованих турецькою владою доказів наявності підстав для проведення відносно заявника перевіркою факт, що раніше він вже притягувався до відповідальності за зберігання, використання та збут наркотичних засобів і на момент проведення негласного заходу відносно нього була діюча постанова про взяття під варту у зв'язку з визнанням його вироком суду винним у використанні незаконних наркотичних засобів. ЄСПЛ прийняв таке рішення, оскільки все це стало відомо турецькій владі вже після затримання заявника за результатами проведеної відносно нього негласної операції і, відповідно, не могло бути покладено в основу прийняття рішення про її проведення. У цій справі ЄСПЛ також зазначив, що зберігання і використання наркотичних засобів не аналогічні їх збуту, щодо якого була проведена перевірна закупівля. Хоча потрібно звернути увагу, що заявник, як вже згадувалося, притягувався раніше і за збут наркотичних засобів. Турецька влада також посилалася на виявлення у заявника більшої кількості наркотичного засобу, ніж те, яке співробітники правоохоронних органів запропонували купити у нього в рамках негласного заходу. У відповідь на це ЄСПЛ зазначив визнання заявника, зроблене ним відразу ж, в тому, що він сам вживає наркотик, збутий ним в рамках перевіркою закупки, періодично купуючи його у іншої особи (*Anishhak O.*). Відтак приходимо до висновку, що ініціатива на вчинення злочину повинна виходити лише від об'єкта, стосовно якого застосовуються ОРЗ, а не від службової особи правоохоронного органу, інакше підбурювання чи залучення особи до вчинення злочину з метою її подальшого викриття, якщо у такої особи до моменту вчинення злочину відсутній умисел на вчинення протиправної діяльності, повинні кваліфікуватися як провокація злочину. На прикладі даного висновку можна зрозуміти всю важливість та обов'язковість врахування європейської судової практики при організації застосування ОРЗ у боротьбі із злочинністю в Україні. Термін «житло» в тлумаченні ЄСПЛ означає переважно місце, де особа мешкає на постійній основі. Зазначений термін також може поширюватись і на місце, де особа мала

переконливий намір жити (*Gillow v UK, 1986*). Межі досліджуваного поняття ЄСПЛ були розширені, і тепер вони охоплюють і частину приміщень, пов'язані з професійною діяльністю особи, зокрема офіси, оскільки певна професійна діяльність може провадитися з однаковим успіхом як у приватній оселі особи, так і в її офісі чи комерційних приміщеннях (*Niemietz v Germany, 1992*). Будь-яке свідоме втручання держави в таємницю кореспонденції (авт. – за міжнародною практикою цей термін охоплює також листування, телефонні розмови та електронні засоби комунікації) повинно бути виправдане підставами, передбаченими пунктом 2 статті 8 Конвенції. Там, де свобода комунікації залежить від державних службовців (листування ув'язнених), дії держави особливо ретельно аналізуються Судом (*Boyle v UK, 1985; Grace v UK, 1989*). ЄСПЛ визначив, що закон з достатньою ясністю повинен визначати об'єм будь-якого розсуду, правом на який користуються компетентні органи, а також способи його застосування, проявляючи повагу до законної мети даних заходів, щоб забезпечити окремій особі достатній захист від свавілля (*Malone v United Kingdom, 1984*).

Без своєчасного розкриття та усвідомлення правових проблем налаштування інформаційних мереж неможливе застосування ОРЗ в повністю правовій площині, а відтак і ефективна боротьба із злочинністю. Аналіз взаємозв'язку між технічними параметрами мережі з національним правовим урегулюванням є основним етапом розробки дієвих механізмів боротьби із злочинністю шляхом застосування ОРЗ. Законом України «Про телекомунікації» визначено, що зняття інформації з телекомунікаційних мереж заборонене, крім випадків, передбачених законом (ст. 9); що оператори телекомунікацій, незалежно від форм власності, в першу чергу надають у користування на договірних засадах ресурси своїх мереж державній системі урядового зв'язку, національній системі конфіденційного зв'язку, органам з надзвичайних ситуацій, безпеки, оборони, Національній поліції, Національному антикорупційному бюро України, Державному бюро розслідувань у встановленому порядку (ст. 27); зобов'язання першочергово надавати телекомунікаційні послуги підрозділам Міністерства оборони України, Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, центральних органів виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сферах цивільного захисту, пожежної і техногенної безпеки, захисту державного кордон (ст. 39) (*Pro telekomunikaciyi, 2003*). Законом України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» визначено загальні засади доступу до інформації в системі (ст. 4), відносин між власником системи та користувачем (ст. 6), умови обробки інформації в системі (ст. 8) (*Pro zahyst informaciyi v informacijno-telekomunikacijnyh systemah, 1994*). Закон України «Про захист персональних даних» встановлює заборону поширення персональних даних без згоди суб'єкта персональних даних або уповноваженої ним особи. Тож по суті забороняється обробка даних про фізичну особу, які є конфіденційною інформацією, без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки,

економічного добробуту та прав людини. Здійснюючи ОРД та досудове розслідування оперативні підрозділи повинні враховувати про законодавчу заборону обробки персональних даних про расове або етнічне походження, політичні, релігійні або світоглядні переконання, членство в політичних партіях та професійних спілках, засудження до кримінального покарання, а також даних, що стосуються здоров'я, статевого життя, біометричних або генетичних даних, за винятком ситуацій, коли обробка персональних даних стосується вироків суду, виконання завдань оперативно-розшукової чи контррозвідувальної діяльності, боротьби з тероризмом та здійснюється державним органом в межах його повноважень, визначених законом (ч. 6 ст. 6, п. 7 ч. 2 ст. 7) (*Pro zachyst personalnyh danyh, 2010*).

Через обмеженість нормативних обсягів дослідження нами узагальнено та фрагментарно охарактеризовано лише частину тих нормативно-правових актів, які законодавчо урегулюють застосування ОРЗ суб'єктами ОРД, зокрема підрозділами Національної поліції. Звичайно, що автор дослідження не відкидає важливу роль інших правових актів, які не були згадані у статті.

Висновки. Проблематика законодавчого забезпечення застосування ОРЗ в умовах осучасненого кримінального процесуального законодавства досліджувалася вченими та практиками фрагментарно, оскільки абсолютна більшість наукових праць, оприлюднених після набуття чинності КПК України 2012 року, стосувалася організаційно-тактичних особливостей застосування ОРЗ при виявленні та припиненні окремих видів злочинів, проведення порівнянь між ОРЗ та НСРД, спроб систематизації ОРЗ.

Розбалансованість законодавства, яке урегулює ОРД, здебільшого його внутрішня суперечливість, нагромадження правових норм, необізнаність оперативних підрозділів, а подекуди і нехтування рішеннями ЄСПЛ (у кримінальних провадженнях за матеріалами агентурно-оперативної та негласної поліцейської роботи) при організації ОРД – це все є причиною системного правового нігілізму, що нівелює очікувані результати боротьби із злочинністю. Для своєчасного забезпечення людині та громадянину законних та об'єктивних можливостей захисту своїх прав необхідне впровадження в систему службової діяльності оперативних підрозділів та служб занять із вивчення норм ратифікованих Україною положень міжнародних договорів, загальновизнаних норм і принципів у галузі прав людини та основних її свобод, рішень ЄСПЛ у кримінальних провадженнях (справах) за матеріалами агентурно-оперативної та негласної поліцейської роботи, інакше неможливо уникнути помилок та несприятливих наслідків для очікуваних результатів боротьби із злочинністю.

Ефективність нормативно-правового забезпечення застосування ОРЗ оперативними підрозділами Національної поліції залежить від здатності об'єднувати та спрямовувати позитивні чинники, які супроводжують дії правової норми, і блокувати ті, що перешкоджають. Правові норми, що належать до системи нормативно-правового забезпечення ОРД, мають різноманітну юридичну чинність і різне регулятивне значення. Аналіз національного правового забезпечення ОРД та європейської судової практики і міжнародних правових положень, що стосуються досліджуваної сфери, підтверджує існування низки неузгодженостей та колізій, що в сукупності знижує ефективність боротьби із злочинністю. Саме вдосконалення правового простору діяльності суб'єктів ОРД

на законодавчому рівні шляхом імплементації міжнародної правозахисної та судової практики в національне законодавство безперечно посилило б правозахисну функцію держави та однозначно сприятиме зростанню авторитету України серед країн європейської спільноти.

References:

1. Anishhak O. Kontrolna zakupivlya, yak provokaciya, porushuye prava. Zakon ta Biznes. URL : https://zib.com.ua/.../44405-kontrolna_zakupivlya_yak_pro...
2. Bochkovyj O.V. Informacijno-analityчне zabezpechennya pryjnyattya rishen pro provedennya operatyvno-rozshukovyx zaxodiv, shho tymchasovo obmezhuuyut konstytucijni prava gromadyan. Avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stup. kand. yuryd. nauk zi specialnosti 12.00.09. Kyiv. NAVS. 2012 r. 20 s.
3. Boyle v UK, 1985.
4. Cyvilnyj kodeks Ukrainy. Vidomosti Verhovnoyi Rady Ukrainy (VVR), 2003, №№ 40-44, st.356.
5. Deklaraciya osnovnyx pryncypiv pravosuddya dlya zhertv zlochyniv i zlovzhyvannya vladoyu Rezolyuciya 40/34 Generalnoyi Asambleyi OON vid 29 lystopada 1985 r. URL : <http://zakon2.gada.gov.ua>.
6. Friedl v Austria, 1995.
7. Gajdar A.I. Operatyvno-rozshukovi zaxody organiv vnutrishnix sprav u borotbi z grupovoyu zlochynnisty nepovnolitnix. Avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stup. kand. yuryd. nauk zi specialnosti 21.07.04. Lviv. LvDUVS MVS Ukrainy. 2006 r. 18 s.
8. Gillow v UK, 1986.
9. Grace v UK, 1989.
10. Klass v Germany, 1984.
11. Kodeks povedinky posadovyx osib z pidtrymannya pravoporyadku. Rezolyuciya Generalnoyi asambleyi OON vid 17.12.1979 № 34/169.
12. Konvenciya pro zaxyst prav lyudyny i osnovopolozhnyx svobod (Rym, 4 lystopada 1950 r.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
13. Konvenciya proty transnacionalnoyi organizovanoyi zlochynnosti. Rezolyuciya 55/25 Generalnoyi Asambleyi OON vid 15 lystopada 2000 roku. Oficijnyj visnyk Ukrainy. № 14. 2006. St. 1056. St. 20.
14. Kryminalnyj kodeks Ukrainy: Zakon vid 5 kvit. 2001 r. № 2341-14. URL : zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14.
15. Kryminalnyj procesualnyj kodeks Ukrainy: Kodeks vid 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
16. Malone v United Kingdom, 1984.
17. Milyutin A. Ye. Problemy provedennya operatyvnyx zakupok narkotychnyx zasobiv organamy. Aktualni problemy derzhavy i prava vnutrishnix sprav ta vykorystannya yix rezultativ u kryminalnomu procesi v svitli precedentnoyi praktyky Yevropejskogo Sudu z prav lyudyny. URL: www.minjust.gov.ua/0/2406.
18. Mizhnarodnyj pakt pro gromadyanski i politychni prava 1966 r. Ukaz Prezydiyi Verhovnoyi Rady Ukrainy RSR № 2148-VIII (2148-08) vid 19.10.73
19. Modinos v Cyprus, 1993.
20. Murray v UK, 1994.
21. Neapolska politychna deklaraciya i Globalnyj plan dij proty organizovanoyi transnacionalnoyi zlochynnosti Rezolyuciya 49/159 Generalnoyi Asambleyi OON vid 23 grudnya 1994 roku. URL : <http://zakon2.gada.gov.ua>.
22. Niemietz v Germany, 1992.
23. Onofrejchuk A.D. Pravovi ta organizacijni osnovy provedennya kontrolovanoyi postavky ta operatyvnoyi zakupky. Avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stup. kand. yuryd. nauk zi

- specialnosti 12.00.09. Kyiv. Nacionalna akademiya vnutrishnix sprav MVS Ukrainy. 2015 r. 19 s.
24. Popov S.Yu. Provedennya operatyvnoyi zakupky pidrozdilamy kryminalnoyi policiyi. Avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stup. kand. yuryd. nauk zi specialnosti 12.00.09. Xarkiv. XNUVS MVS Ukrainy. 2018 r. 20 s. 18.
  25. Pro banky i bankivsku diyalnist: Zakon vid 07.12.2000 # 2121–III (Vidomosti Verxovnoyi Rady Ukrainy (VVR), 2001, № 5–6, st.30).
  26. Pro derzhavnu tayemnycyu: Zakon Ukrainy. Verxovna Rada Ukrainy; Zakon vid 21.01.1994 № 3855–XII.
  27. Pro derzhavnyj zaxyst pracivnykiv sudu i pravooxoronyx organiv: Zakon Ukrainy vid 23 grudnya 1993 r. № 3781–XII // Sudova systema Ukrainy: zb. normatyvnyx aktiv. Xarkiv. 2006. S. 181–191.
  28. Pro dostup do publichnoyi informaciyi. Zakon Ukrainy vid 13 sichnya 2011 roku № 2939–VI. Vidomosti Verxovnoyi Rady Ukrainy (VVR), 2011, № 32, st. 314.
  29. Pro informaciyu: Zakon Ukrainy. Verxovna Rada Ukrainy; Zakon vid 02.10.1992 № 2657–XII.
  30. Pro kontrozviduvalnu diyalnist: Zakon Ukrainy vid 26.12.2002 r. Operatyvno-rozshukova diyalnist: normatyvno-pravove reguluyuvannya. // Yu.Ya. Kondratyev, O.M. Dzhuzha, D.J. Nykyforchuk, V.V. Matvijchuk. K.: KNT, 2005. 552 s.
  31. Pro Nacionalnu policiyu: Zakon vid 02.07.2015 № 580–VIII. Vidomosti Verxovnoyi Rady, 2015, № 40–41, st. 379.
  32. Pro operatyvni zapyty pravooxoronyx organiv stosovno gromadskyx telekomunikacijnyx merezh ta poslug: Rezolyuciya Rady Yevropejskogo Soyuzu vid 20.06. 2001 r.
  33. Pro operatyvno-rozshukovu diyalnist: Zakon Ukrainy vid 18 lyutogo 1992 roku №2135–XII // Vidomosti Verxovnoyi Rady Ukrainy (VVR). 1992. № 22. St. 303.
  34. Pro organizacijno–pravovi osnovy borotby z organizovanoyu zlochynnisty: Zakon Ukrainy vid 30 chervnya 1993 roku № 3341–XII. Zbirnyk normatyvnyx aktiv Ukrainy z pytan pravoporyadku. Kyiv. 1993. 507 s.
  35. Pro poryadok vidshkoduvannya shkody, zavdanoyi gromadyanynovi nezakonnymy diyamy organiv, shho zdiysnyuyut operatyvno-rozshukovu diyalnist, organiv dosudovogo rozsliduvannya, prokuratury i sudu. Zakon Ukrainy vid 01.12.1994 № 266/94 VR. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
  36. Pro prokuraturu: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 r. Vidomosti Verxovnoyi Rady (VVR), 2015, № 2-3, st.12.
  37. Pro telekomunicaliyyi: Zakon Ukrainy . Verxovna Rada Ukrainy; Zakon vid 18.11.2003 № 1280-IV.
  38. Pro vykonannya rishen ta zastosuvannya praktyky Yevropejskogo sudu z prav lyudyny : Zakon Ukrainy vid 23 lyutogo 2006 roku № 3477-IV.
  39. Pro zabezpechennya bezpeky osib, yaki berut uchast u kryminalnomu sudochynstvi: Zakon Ukrainy vid 23.12.1993 № 3782 – XII.
  40. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Nacionalnu policiyu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28 zhovtnya 2015 № 77. URL : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248607704>.
  41. Pro zaxody protydiy nezakonnomu obigu narkotychnyx zasobiv, psyxotropnyx rechovyn i prekursoriv ta zlovzhyvannya nymy: Zakon Ukrainy vid 15.02.1995 r. Operatyvno-rozshukova diyalnist: normatyvno-pravove reguluyuvannya. // Yu.Ya. Kondratyev, O.M. Dzhuzha, D.J. Nykyforchuk, V.V. Matvijchuk. K.: KNT, 2005. 552 s.
  42. Pro zaxyst informaciyi v informacijno-telekomunicaliyynyx systemax: Zakon Ukrainy. Verxovna Rada Ukrainy; Zakon vid 05.07.1994 № 80/94–VR.
  43. Pro zaxyst personalnyx danyx: Zakon Ukrainy. Verxovna Rada Ukrainy; Zakon vid 01.06.2010 № 2297-VI.

44. Pryadko V. O., Komarnyczka O. B. Porivnyalna charakterystyka operatyvno-rozshukovyx zaxodiv ta neglasnyx slidchyx (rozshukovyx) dij kriz pryzmu naglyadovoyi diyalnosti prokurora yak procesualnogo kerivnyka. Chasopys cyvilnogo i kryminalnogo sudochynstva. 2014. № 1. S. 62-71.
45. Rezolyuciya Rady Yevropejskogo Soyuzu «Pro zakonne perexoplennya telekomunikacij» (Bryussel, 17.01.1995 r.).
46. Rishennya Konstytucijnogo Sud Ukrainy vid 6 zhovtnya 2010 roku № 21-rp/2010 u spravi pro korupcijni pravoporushennya ta vvedennya v diyu antykorupcijnyx zakoniv.
47. Rudej V.S. Realizaciya konstytucijnogo pryncypu tayemnyci lystuvannya, telefonnyx rozmov, telegrafnoyi ta inshoyi korespondenciyi u dosudovyx stadiyax kryminalnogo procesu Ukrainy. Avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stup. kand. yuryd. nauk zi specialnosti 12.00.09. Kyiv. 2011 r. 20 s.
48. Rybak O.G. Oxorona ta zaxyst prav lyudyny pry zdijsnenni operatyvno-rozshukovyx zaxodiv OVS Ukrainy na dosudovyx stadiyax kryminalnogo procesu. Avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stup. kand. yuryd. nauk zi specialnosti 12.00.09. Lviv. LvDUVS. 2010 r. 20 s.
49. Sepil v. Turkey, skapra № 17711/07.
50. Serdyuk A. V. Procesualni ta organizacijno-taktychni zasady audio-, videokontrolyu osoby ta audio-, videokontrolyu miscya : avtoref. dys. na zdob. nauk. stup. kand. yuryd. nauk: 12.00.09. Odesa. NU OYuA. 2019. 20 s.
51. Simejnyj kodeks Ukrainy. Vidomosti Verhovnoyi Rady Ukrainy (VVR), 2002, № 21-22, st.135.
52. Solotkyj S. Rishennya Yevropejskogo sudu z prav lyudyny: misce i rol u pravovij systemi Ukrainy: Ukrainyskij chasopys konstytucijnogo prava. URL: <http://www.constjournal.com/2018-1/rishennya-yevropejskogo-sudu-z-prav-lyudyny-mistse-i-rol-u-pravovij-systemi-ukrainy>.
53. Voloxa proty Ukrainy. Rishennya Yevropejskogo sudu z prav lyudyny. Sprava za zayavoyu № 23543/02. Strasburg, 2 lystopada 2006 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_138.
54. X and Y v Netherlands, 1985.
55. Zagalna deklaraciya prav lyudyny. Rezolyuciya Generalnoyi Asambleyi OON vid 10 grudnya 1948 r. URL: <http://www.un.org.ua/ua/publikatsii-ta-zvity/global-un-publications/3722-zahalna-deklaratsiia-prav-liudyny>.
56. X v UK, 1982.